

Anne Polso

Suojavyöhykesuunnitelma
Lappajärven valuma-alueelle

Alueelliset ympäristöjulkaisut

218

Anne Polso

Suojavyöhykesuunnitelma
LAPPAJÄRVEN VALUMA-ALUEELLE

VAASA 2001

LÄNSI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

ISBN 952-11-0902-5
ISSN 1238-8610

Kansikuva: Tiitus Kivikangas, 5 vuotta
Kartat: Juha-Matti Markkola, Maanmittauslaitos lupa nro 7/MYY/01
Taitto: Marita Björkström
Paino: Multiprint, Vaasa 2001

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	4
2 Peltoviljelyn suojavyöhykkeet	5
2.1 Mikä on suojavyöhyke?	5
2.2 Suojavyöhykkeen kohdentaminen ja tarkoitus	6
2.3 Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito	7
3 Lappajärven valuma-alueen yleiskuvaus	7
3.1 Yleistä	7
3.2 Vesistön tila	7
3.3 Pohjavesialueet	9
4 Suojavyöhykesuunnitelman työmenetelmät	10
4.1 Yleistä suojavyöhykesuunnittelusta	10
4.2 Tiedotus	10
5 Lappajärven valuma-alueen suojavyöhykesuunnittelu osa-alueittain	11
5.1 Suunnittelualueen kuvaus	11
5.2 Karttamateriaali ja paikkatietojärjestelmä	11
5.3 Lohkokohtainen suojavyöhykesuunnitelma	12
5.3.1 Lappajärven lähialue	12
5.3.2 Alajärven lähialue	13
5.3.3 Kurejoki	14
5.3.4 Vieresjoki	14
5.3.5 Orasenjoki, Lohijoki, Keltinpuro ja Peränpuro	15
5.4 Suojavyöhykeyleissuunnitelma	16
5.4.1 Savonjoki	16
5.4.2 Kuninkaanjoki	16
5.4.3 Levijoki	17
5.4.4 Kokonpuro	17
5.4.5 Hietojanpuro	18
5.4.6 Paaluomanpuro	18
5.4.7 Ollilanpuro	18
6 Suunnitelman toteutusmahdollisuudet	19
7 Valuma-alueelle aikaisemmin perustetut suojavyöhykkeet	20
8 Eriyistuki suojavyöhykkeille	21
9 Lopuksi	22
Kirjallisuus	23
Suunnitelmakartat (Kartat 1-24)	24-47
LIITTEET	
1: Suojavyöhykkeen perustamisen lomakemalli	48
2: Suojavyöhykkeen hoitopäiväkirja	50
3: Ehdotuksia suojavyöhykekasveiksi	51

Lappajärvi sijaitsee Länsi-Suomen läänissä, Etelä-Pohjanmaalla. Järvi on ainutlaatuinen alueellaan ja tärkeä alueen asukkaille ja lomailijoille. Lappajärven valuma-alueen pinta-ala on 1526 km² (Ekholm 1993), josta noin 20% on peltoa ja noin 70% metsää ja suota (Maanmittauslaitos 2001). Valuma-alue käsittää Lappajärven, Vimpelin ja Alajärven kuntien lisäksi myös osan Soinin kunnasta. Lappajärvi on osa laajempaa Ähtävänjoen 2054 km² valuma-aluetta (Ekholm 1993). Jokialue on yksi maa- ja metsätalousministeriön nimeämistä maatalouden vesiensuojelun painopistealueista, jonka vesiensuojelua on kehitetty 1980-luvun puolivälistä lähtien. Maatalouden ympäristötukiohjelman ensimmäisenä kautena laadittiin Ähtävänjoen valuma-alueelle suojavyöhykeyleissuunnitelma jo vuonna 1995. Suunnitelmassa esitettiin vesistöalueen suurimpien järvien ja jokien rantojen tärkeimmät suojavyöhykekohteet (Savva ym. 1995).

Maatalous ja erityisesti peltoviljely ovat merkittäviä hajakuormittajia Lappajärven valuma-alueella. Valuma-alueella on aktiivisessa viljelyssä reilut 20 000 ha peltoa (Maanmittauslaitos 2001) ja pellot ovat keskittyneet tyyppillisesti vesistöjen varsille. Peltoviljelyn vesiensuojelussa suojavyöhykkeillä saadaan vähennettyä pelloilta tulevaa ravinnekuormitusta. Suojavyöhykkeiden on todettu tutkimusten mukaan vähentävän peltoviljelystä aiheutuvaa typpikuormitusta 50% ja fosforikuormitusta 30% (Uusikämpä ym. 2000).

Kolmivuotinen Lappajärvi Life-projekti aloitti toimintansa heinäkuussa vuonna 1999.

Projektin tavoitteina on vähentää järveen kohdistuvaa ravinnekuormitusta, löytää keinoja rehevöityneen järven kunnostamiseen, lisätä alueen asukkaiden ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta sekä arvioida toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia järven tilaan. Maataloudesta ja peltoviljelystä peräisin olevan hajakuormituksen vähentämiseksi alueella käynnistettiin Life-projektin toimesta suojavyöhykeyleissuunnitelma. Uudempi suunnitelma käsittää alueen merkittävimmät joet ja purot ja on siten laajempi ja tarkempi kuin vuonna 1995 tehty yleissuunnitelma. Suojavyöhyketarvetta kartoitettiin Lappajärven valuma-alueella vuosina 1999-2000.

Lappajärven valuma-alueelle tehdyn suojavyöhykeyleissuunnitelman tarkoituksena on antaa tietoa viljelijöille suojavyöhykkeiden perustamisesta ja erityistuen hakemisesta. Huomioitavaa on, että suojavyöhykkeitä voidaan perustaa myös pienempien purojen ja jopa valtaojien varsille, joita ei tässä suunnitelmassa käsitellä. Myös pohjavesialueille voidaan perustaa suojavyöhykkeitä.

Suojavyöhykkeitä koskeva erityistuki on tulevaisuudessa epävarmaa. On mahdollista, että EU:n ympäristötuen suojavyöhykettä koskevaa erityistukea ei voida enää hakea keväällä 2002. Edeltävänä ympäristöohjelmakautena 1995-1999 tarkoitukseen varatut rahat loppuivat jo vuonna 1997. Toivottavaa on, että tulevaisuudessa viljelijät voisivat edelleen hakea suojavyöhyketukea. Kysymykseen voisi tulla myös jokin muu rahoituskeino, esimerkiksi Leader-rahoitus sekä aluekehitysohjelman mukainen hankerahoitus.

Kurejoen varren perunanviljelyä

2 PELTOVILJELYN SUOJAVYÖHYKKEET

2.1 Mikä on suojavyöhyke?

Suojavyöhyke on pellolle, vesistön tai valtaojan varrelle perustettava, monivuotisen kasvillisuuden peittämä alue. Suojavyöhykettä ei saa lannoittaa eikä sillä saa käyttää kasvinsuojeluaineita muuta kuin poikkeustapauksessa, kuten esimerkiksi hukkakauran torjunnassa. Torjunnasta tulee tehdä ilmoitus kunnan maataloussihteerille. Erityistuen mukainen suojavyöhyke tulee olla **vähintään keskimäärin 15 m leveä ja minimipinta-alaltaan 0,2 ha**. Suojavyöhyke voi koostua myös useammasta pienemmästäkin osasta mikäli tarvittava pinta-ala täyttyy. Suojavyöhykkeen perustamisesta laaditaan joko 5- tai 10-vuotinen erityistukisopimus ja pinta-alasta maksetaan vuosittain korvausta enintään 2675 mk/ha (MMM 2000). Sopimuksessa määritellään perustamis- ja hoitotoimenpiteet. Sopimukseen liittyvät suunnitelmat voi viljelijä laatia joko itse tai käyttää siihen asiantuntija-apua.

2.2 Suojavyöhykkeen kohdentaminen ja tarkoitus

Rantaluiskan kyky sitoa pelloilta tulevia ravinteita riippuu muun muassa luiskan leveydestä, kaltevuudesta sekä kasvillisuudesta. Luiska ei useimmiten riitä sitomaan pelloilta huuhtoutuvia ravinteita vaan tarvitaan ympäristötuen perustuenkin edellyttämiä metrin levyisiä pientareita valtaojien varsille ja kolmen metrin levyisiä suojakaistoja vesistöjen varsille. Mikäli **pelto viettää vesistöön tai valtaojaan**, voi olla hyödyllistä perustaa leveämpi suojavyöhyke. Suojavyöhykkeet ovat erityisen hyödyllisiä **eroosio- ja tulvaherkillä** pelloilla sekä rantapelloilla, joiden maan **fosforipitoisuus on korkea**. Perustamista kannattaa harkita myös silloin, kun tilalla on pieniä, mutkikkaita tai alavia ja työtekniisesti vaikeita rantapeltojen osia. Suojavyöhykkeellä voidaan näin suoristaa lohkon reunoja. Ne ovat hyödyllisiä myös alueilla, joissa viljelymuoto aiheuttaa vesistökuormitusta, kuten riviviljely. Suojavyöhykkeen voi perustaa myös pohjavesialueelle (MMM 2000).

Suojavyöhykkeen tarkoituksena on vähentää maa-aineksen, ravinteiden ja muiden haitallisten aineiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin ja pohjavesiin. Ne vähentävät myös vesistöjen rehevöitymistä ja ojien sekä rantojen ruoppaus-tarvetta. Suojavyöhykkeet lisäävät myös luonnon monimuotoisuutta, luovat maanviljelysalueille ekologisia käytäviä sekä edistävät riista- ja kalataloutta (MMM 2000). Maa-talouden tutkimuskeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tekemien kokeiden mukaan suojavyöhykkeet pidättävät tehokkaasti ravinteita. Esimerkiksi typen pidätykset ovat olleet 50% ja fosforin 30% tasoa. Myös eroosion on todettu vähentyvän 60% (Uusikämpä ym. 2000).

2.4 Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito

Suojavyöhyke voidaan perustaa mieluiten suojaviljaan tai, jos alueella on ollut nurmiviljelyä, muodostetaan suojavyöhyke vanhasta nurmesta tai viherkesannosta. Hoitotoimenpiteenä käytetään yleensä kerran tai kahdesti kesässä tapahtuvaa niittoa. Suojavyöhykkeen hoito on tärkeää, koska keräämällä niittojäte alueelta pois, poistetaan samalla myös ravinteita. Rehu voidaan käyttää eläinten ruokintaan tai se voidaan kompostoida. Myös laidunnus soveltuu suojavyöhykkeen hoitomuodoksi. Eläinten tallauksen aiheuttama eroosio vesirajassa on estettävä esimerkiksi aitaamalla rantavyöhyke kokonaan pois laidunnuksesta ja järjestämällä eläinten juotto muutoin (MMM 2000). Suojavyöhykkeen hoidosta tulee pitää hoitopäiväkirjaa (liite 2) (Salmela 2000).

Määritelmiä

Piennar on pellolle valtaojien varsille jätettävä **vähintään metrin levyinen** monivuotisen kasvillisuuden peittämä yhtenäinen alue, jota ei lannoiteta eikä käsitellä kasvinsuojeluaineilla. Ympäristötuen pakollinen perustoimenpide edellyttää pientareen jättämistä.

Suojakaista on pellolle purojen ja muiden vesistöjen varsille sekä talousvesikajavojen ympärille perustettava, **vähintään 3 m leveä** (enintään 7 m) monivuotisen kasvillisuuden peittämä yhtenäinen alue (yli 3 m leveästä suojakaistasta laadittava oma peruslohko). Ympäristötuen pakollinen perustoimenpide edellyttää suojakaistan jättämistä.

Suojavyöhyke on pellolle valtaojan tai vesistön varrelle perustettava **vähintään 15 m leveä** monivuotisen kasvillisuuden peittämä hoidettu alue, jolle ei levitetä lannoitteita eikä kasvinsuojeluaineita. Suojavyöhyke voidaan perustaa myös pohjavesialueella sijaitsevalle pellolle. Suojavyöhyke on vapaaehtoinen erityistukimuoto.

Pientareen, suojakaistan ja suojavyöhykkeen leveys mitataan pellon ja luiskan taitteesta.

Anssi Teppo

3 LAPPAJÄRVEN VALUMA-ALUEEN YLEISKUVAUS

3.1 Yleistä

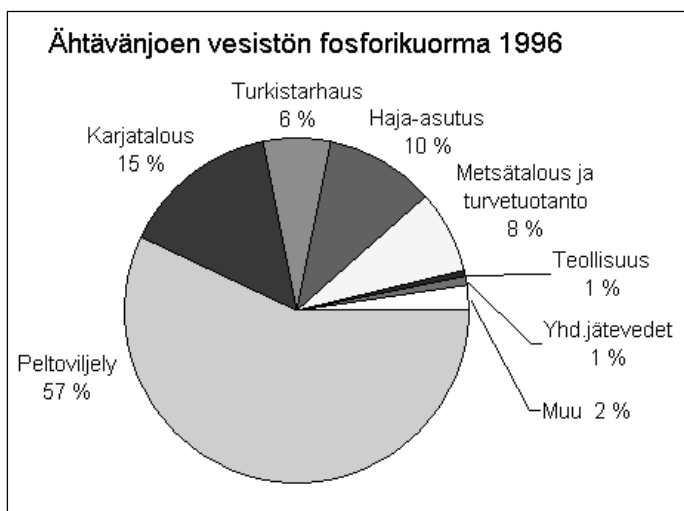
Lappajärven valuma-alue kuuluu Ähtävänjoen valuma-alueeseen, joka jakautuu kahdeksan kunnan alueelle ja laskee lopulta merestä padottuun Luodon-Öjanjärven makeavesialtaaseen. Ähtävänjoen vesistö on suurien järviensä ansiosta ainutlaatuinen Pohjanmaan oloissa. Koko Ähtävänjoen valuma-alue on 2 054 km² (Ekholm 1993). Alue on maa- ja metsätalousvaltaista ja sitä luonnehtivat järvien ja jokien peltomaisemat kylämiljöineen. Pääosa alueen maataloudesta on karjatalousvaltaista ja pellot ovat keskittyneet vesistöjen lähetyville. Myös perunaa viljellään alueella aktiivisesti.

Lappajärven valuma-alueella sijaitsevat Lappajärvi ja Alajärvi. Lappajärvi on tunnettu syntyhistoriastaan meteoriittijärvenä. Sen pinta-ala on 142 km² ja keskisyvyys 7,5 m. Suurin syvyys on 38 m. Lappajärven valuma-alueen pinta-ala on 1 513 km². Alajärven pinta-ala on 11 km² ja tasapohjaisen järven keskisyvyys on vain 1,2 m maksimisyvyyden ollessa 8 m. Alajärven valuma-alueen pinta-ala on 465 km². Soinista Alajärveen laskevat Levijoki (pituus 20 km) ja Kuninkaanjoki

(pituus 35 km) ovat tulvaherkkiä jokia. Alajärvestä Lappajärveen laskee peltoalueiden halki virtaava 18 km pitkä Kurejoki. Muita merkittäviä Lappajärveen laskevia jokia tai puroja ovat Savonjoki (Vimpelinjoki), Vieresjoki, Kokonpuro ja Hietojanpuro. Vesistöjen valuma-alueiden koot ilmenevät taulukosta 1. (Pohjanmaan Tutkimuspalvelu Oy 1997)

3.2 Vesistön tila

Viimeisten vuosikymmenien aikana on Lappajärven valuma-alueelta vesistöön tuleva kuormitus lisääntynyt ja vesistö on rehevöitynyt. Valuma-alueelta Lappajärveen tuleva kuormitus on pääosin peräisin peltoviljelystä, karjataloudesta, haja-asutuksesta, metsätaloudesta ja turvetuotannosta sekä turkistarhauksesta (kuva 1). Varsinkin Lappajärvi ja Alajärvi ovat kärsineet leväongelmista, verkkojen limoittumisesta ja happikadosta. Ravinteet ovat myös haitanneet jokien virkistyskäyttöä. Vedenlaadultaan Lappajärvi luokitellaan tyydyttävään ja Alajärvi välttävään tai huonoon luokkaan. Alueen virtavedet on luokiteltu pääosin luokkaan välttävä (Suomen ympäristökeskus 1997).

Kuva 1. Ähtävänjoen kuormitus vuonna 1996 (Aho, J. ym 2000).

Valuma-alueelta huuhtoutuva ravinnekuormitus on lisännyt huomattavasti Lappajärven pintaveden fosforipitoisuutta. Vielä 1960-luvun alussa fosforipitoisuus oli vain 10-15 mg/l, mutta on 1990-luvulla pysytellyt rehevällä tasolla 20-25 mg/l. Vesistöön huuhtoutunut fosfori- ja typpikuormitus on vähentynyt kuitenkin 1990-luvulla. Silti Lappajärvessä esiintyi erityisen voimakas sinilevän aiheuttama leväkukinta vuonna 1998. Suurin osa Lappajärven fosforikuormituksesta on peräisin järven lähivaluma-alueelta 36%, Kurejoesta 29%, Savonjoesta 19% ja Vierresjoesta 13%. Alajärven vesi on ruskeaa ja sameaa ja veden ravinnepitoisuudet ovat suuret. Kesäajan fosforikeskiarvot ovat olleet

1990-luvulla 92 mg/l ja typen keskiarvo 850 mg/l. (Aho J. ym 2000)

Valuma-alueen virtavesien tila on useimmiten välttävä. Kuninkaanjoen vesi on ruskeaa ja sameaa. Jokiveden ravinnepitoisuudet ovat korkeita ja tyypillisiä reheville tai hyvin reheville vesialueille (50-100 mgP/l, 1000 mgN/l). Alajärven virtaava Levijoki on Kuninkaanjoen kaltainen. Myös Kurejoen vesi on ruskeaa ja sameaa, johtuen osittain humuksesta. Joen ravinnepitoisuudet ovat tyypillisiä reheville tai hyvin reheville vesialueille (50-100 mgP/l, 1 000-2 000 mgN/l). Vimpeissä virtaavan Savonjoen vesi on ruskeaa ja hapanta ja sitä voidaan pitää hyvin rehevänä. Etenkin talvella ravinnepitoisuudet ovat olleet korkeita, jolloin fosforitaso on ollut 50-150 mg/l ja typpitaso noin 1 000 mg/l. Myös Vierresjoen ravinnepitoisuudet ovat olleet hyvin korkeita ja tyypillisiä reheville vesille. (Aho J. ym 2000)

Lappajärvellä harjoitetaan ammattikalastusta ja arvokaloista eniten pyydetään siikaa ja muikkua. Vesistöalueen yleisimpiä kalalajeja ovat ahven, hauki, särki, siika, kuore, muikku ja lahna. Kalasto on suomalaisille vesille tyypillistä, mutta rehevöityminen on lisännyt särkikalajien sekä ahvenen ja kiiskan osuutta. Luonnontilaiset koskiosuudet, joita esimerkiksi Savonjoesta ja Kuninkaanjoesta löytyy, monipuolistavat kalalajistoa. Savonjoen latvoilla esiintyy myös luontaista jokira-

Taulukko 1. Lappajärven valuma-alueen suojavaikohykesuunnitelmaan sisältyvät osavaluma-alueet Ekholmin (1993) mukaan ja niiden pinta- sekä peltoalat (Maanmittauslaitos 2001).

Valuma-alueen nro	Valuma-alueen nimi	Pinta-ala, ha	Peltoala, ha	Peltoala, %
47.031	Lappajärven lähialue -Ollilanpuro	15 300	4 300	28
47.043	Alajärven lähialue	3 200	626	20
47.041+042	Kurejoki	9 300	2 242	24
47.07	Vierresjoki	9 800	1 990	20
47.08	Savonjoki -Paaluomanpuro	37 700	4 456 1 560	12 27
47.033	Kokonpuro	2 700	432	16
47.032	Hietojanpuro	1 700	520	30
47.05	Kuninkaanjoki	26 800	2 644	10
47.091	Levijoen alaosa	1 900	328	17
47.047	Orasenjoki -Lohijoki -Keltinpuro -Peränpuro	7 200	615	9

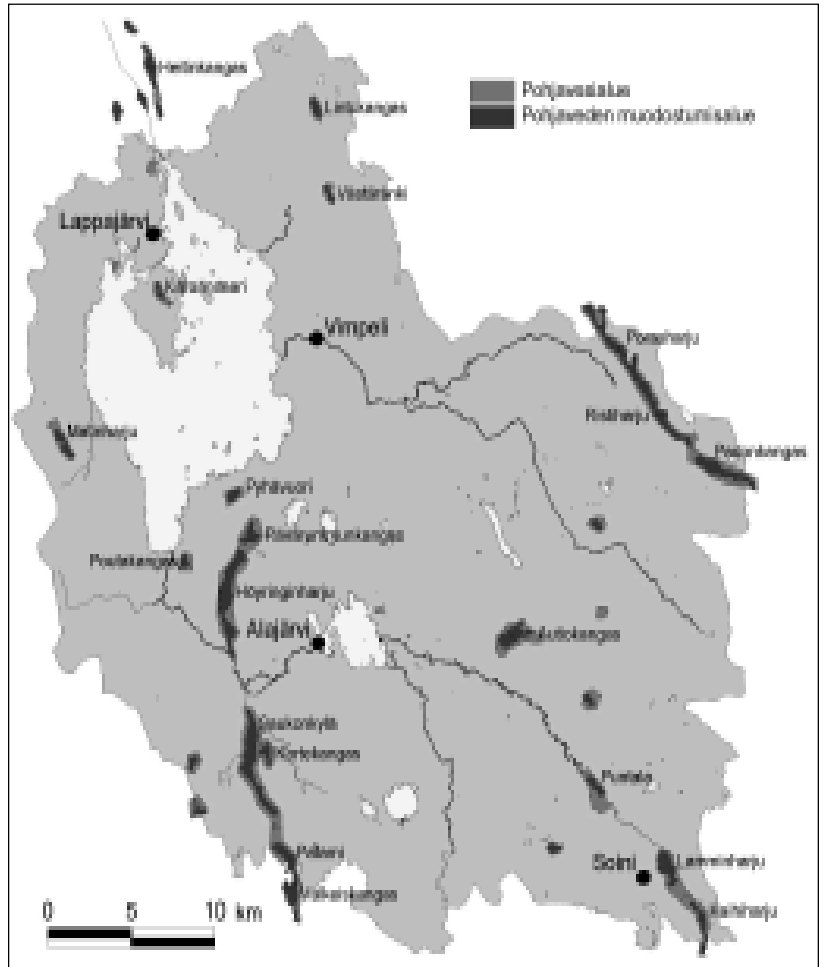
pukantaa ja Lohijoella taimenia (Teppo 2001, suullinen tiedonanto).

3.3 Pohjavesialueet

Lappajärven valuma-alueen pohjavesialueet sijaitsevat pääosin Alajärvellä (kuva 2). Yleensä valuma-alueen pohjavedet sijaitsevat maankäytöltään metsäalueella. Kuitenkin esimerkiksi Alajärven Saukonkylässä harjoitetaan pohjavesialueella myös maataloutta. Tällaisille alueille on mahdollisuus perustaa laajempia suojavyöhykkeitä tai harjoittaa peltoviljelyä pohjavesialueiden peltoviljelyeritystuen mukaisesti.

Alajärvellä pohjavesialueet sijaitsevat Saukonkylässä, Kortekankaalla ja Patamissa, kunnan eteläosassa sekä Ristiharjulla ja Porasharjulla kunnan itäosassa. Pohjavesialueita on myös Höyringinharju Kurejoella ja Rävärummunkangas Höykkylässä. Maankäytöltään Saukonkylän pohjavesialueesta noin 60% on maatalousvaltaista ja loput metsätalousvaltaista. Suurin osa kylän pelloista sijaitsee pohjavesialueella. Kortekankaan pohjavesialue on kokonaan metsätalousaluetta. Höyringinharju on noin 5 km pitkä ja maatalousvaltaista aluetta siitä on vain 5%. Rävärummunkankaan alue muodostuu miltei kokonaan metsämaasta. Patamin pohjavesialue sijaitsee kunnan itäosassa ja on kokonaan metsätalousvaltaista. Myös Porasharju on metsätalousvaltaista aluetta (Vavy 1994a).

Lappajärven kunnan alueella tärkeitä pohjavesialueita esiintyy Kärnänsaarella ja Martinharjussa, järven länsipuolella. Myös Itäkylässä Karhusaarella on pohjavesiesiintymä. Kärnänsaaren pohjavesialueen maankäyttö

Kuva 2. Lappajärven valuma-alueen pohjavesialueet.

jakaantuu sekä metsäalueeseen 70% että peltoalueeseen 30% (Vavy 1994b).

Vimpelissä tärkeimmät pohjavesialueet eivät sijaitse Lappajärven valuma-alueella vaan Kruunupyynjokeen laskevan Sääksjärven valuma-alueella. Pokelassa aivan Lappajärven itärannalla on kallioperän raoista pohjavettä keräävä muodostuma. Alueen maankäyttö on 50% maatalous- ja 50% metsätalousvaltaista (Vavy 1994c).

Taulukko 2. Lappajärven valuma-alueen tärkeimmät pohjavesiesiintymät (Vavy 1994).

		Pohjavesialueen pa, km ²	Muodostumisalueen pa, km ²
Alajärvi	Saukonkylä	6,86	3,09
	Kortekangas	1,18	0,38
	Höyringinharju	5,6	2,98
	Rävärummunkangas	2,19	0,7
	Patami	1,83	-
	Porasharju	3,29	1,48
Lappajärvi	Kärnänsaari	0,78	0,22

**4.1 Yleistä
suojavaöhykesuunnittelusta**

Yleissuunnittelulla pyritään ohjaamaan suojavaöhykkeiden perustamista vesiensuojelun kannalta tarkoituksenmukaisesti. Suojavaöhykkeiden tarve arvioidaan ensisijaisesti vesiensuojelullisin perustein, vaikka tulevaisuudessa paino saattaa siirtyä myös maisemaan ja luonnon monimuotoisuuteen. Toivottavaa on, että käytettävissä olevat, esimerkiksi suojavaöhykkeisiin varatut tukivarat, hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti. Yleissuunnitelmat ja vielä tarkemmat lohko-kohtaiset suunnitelmat laaditaan vain sellaisille alueille, joilla peltoviljelystä aiheutuvaa vesistöihin kohdistuvaa ravinnekuormitusta voidaan tehokkaimmin vähentää (Salmela 1999).

Suunnitelmilla pyritään aktivoimaan alueen viljelijöitä erityistuen hakuun ja suojavaöhykkeiden perustamiseen. Viljelijöihin kohdistuvalla neuvonnalla on merkitystä suunnitelmien käytännön toteutuksessa. Suojavaöhykkeiden yleissuunnitelmat voivat olla myös päätöksenteon ja neuvonnan apuna kunnallisella ja alueellisella tasolla käsiteltäessä viljelyssä olevien ranta-alueiden käyttöön liittyviä tukiasioita yms. (Salmela 1999). Yleissuunnitelmat eivät velvoita ketään perustamaan suojavaöhykkeitä. Toimenpide on vapaaehtoinen ja riippuu käytettävissä olevista varoista sekä sopimusehdoista. Suojavaöhykesuunnittelussa ei myöskään määritellä suojavaöhykkeiden peltokohtaisia rajuksia (ehdotetaan erityistuen edellyttämää 15 metriä) kuten ei myöskään suojavaöhykkeiksi esitettyjen kohteiden tukikelpoisuutta. Alueet, joille on laadittu suojavaöhykesuunnitelma, joko tarkempi lohko-kohtainen tai yleissuunnitelma, ovat etusijalla erityistukirahoituksesta päätettäessä.

4.2 Tiedotus

Lappajärven valuma-alueella lohko-kohtainen suojavaöhykesuunnittelu aloitettiin tiedottamalla. Ennen maastotöiden aloittamista järjestettiin Lappajärvellä tiedotustilaisuus. Paikallislehdissä sekä maakunnallisissa lehdissä tiedotettiin kesäkuussa vuonna 2000 maastokartoituksen aloittamisesta, suunnittelualueista ja tarkoituksesta sekä esiteltiin maastotyöntekijät. Maastotöiden aikana suunnittelijat olivat yhteydessä paikallisiin viljelijöihin sekä maataloussihteereihin. Tietojen kokoamisvaiheessa pidettiin Vimpelissä joulukuussa vuonna 2000 yhteistilaisuus alueen maataloussihteereille. Suunnitelmas- ta laadittiin erillinen tiedote ja paikallislehdissä kerrottiin suunnitelman valmistumisesta ja sen esilläolosta maataloustoimistoissa.

Susanna Alakarhu

Näkymä Lappajärvelle

5 LAPPAJÄRVEN VALUMA-ALUEEN SUOJAVYÖHYKESUUNNITTELU OSA-ALUEITTAIN

5.1 Suunnittelualueen kuvaus

Suunnittelualueen kolmessa kunnassa asuu noin 17 000 ihmistä, joista merkittävä osa saa elantonsa maa- ja metsätaloudesta. Asutus on keskittynyt kuntakeskusten lisäksi harvaanasuttuihin kyliin tai nauhamaisesti jokilaaksojen varsille. Peltoviljely on keskittynyt pääosin vesistöjen varsille ja laajat peltoaukeat ovat alueelle tyypillisiä. Alajärveen laskevat Kuninkaan- ja Levijoki ovat mutkittelevia ja tulvivia jokia. Alajärvestä Lappajärveen laskeva Kurejoki virtaa kumpuilevassa maisemassa pinnanmuotojen tasoitettuuna alajuoksulla. Kurejokeen laskevan Orasenjoen vesistöalueen purot virtaavat melko syvissä uomissa ja pellot sijaitsevat pääosin rinteissä. Valuma-alueen muut purot virtaavat yleensä tasaisten peltoaukeiden läpi. Lappajärven länsiranta on viettävämpää kuin itäranta ja tulvaherkät alueet sijaitsevatkin Savon- ja Vieresjoen suilla.

5.2 Karttamateriaali ja paikkatietojärjestelmä

Lappajärven valuma-alueen suojavyöhykesuunnitelma on laadittu peruskarttapohjille, joiden mittakaava on 1:10 000. Peruskartat lohkotietoineen on toimitettu alueen

kuntien maataloustoimistoihin, joissa ne ovat viljelijöiden käytettävissä. Tässä selvityksessä esitellään suojavyöhyketarve peruskartoilla, joiden mittakaava on 1:20 000. Pelto-ohkon suojavyöhyketarve on esitetty kahdessa muodossa; suojavyöhyke on kartoituksen mukaan lohkolle joko tarpeellinen tai erittäin tarpeellinen.

Yleissuunnittelussa vesistöön rajautuvat pellot on määritelty alueiksi, joissa suojavyöhyke on **tarpeellinen**. Korkeusmallia apuna käyttäen laskettiin rantapeltojen jyrkkyudet. Lohkoilla, joissa jyrkkyys on yli 20 astetta, suojavyöhyke on **erittäin tarpeellinen**. Yleis- ja lohko-kohtaisten suunnitelmien tiedot on viety Lappajärvi Life -hankkeessa rakennettuun paikkatietojärjestelmään. Suojavyöhykkeitä koskeva karttamateriaali on laadittu tätä järjestelmää hyväksi käyttäen.

Lohko-kohtaisten suojavyöhykesuunnitelmien tulokset esitetään selvityksen lopussa olevissa kartoissa lohko-kohtaisena tietona, joten karttojen selvyyden vuoksi koko lohko on merkitty soveltuvaksi 15 m levyiselle suojavyöhykkeelle. Yleissuunnitelmien tulokset esitetään selvityksen lopussa olevissa kartoissa nauhamaisena tietona eli suunnitelma ei noudata peltolohkorajoja.

5.3 Lohkokohtainen suojavyöhykesuunnittelu

Lappajärvi Life -projektin toimesta aloitettiin vuonna 1999 suojavyöhykeyleissuunnittelu, jota vuonna 2000 jatkettiin lohkokoh- taisena suunnitteluna. Suunnittelualueilta kartoitettiin vain ne peltolohkot, joille an- nettiin suositus suojavyöhykkeen tarpeelli- suudesta. Ennen maastotöitä tehtiin kartta- rajaukset poissulkemalla alueet, joilla pelto- lohkojen ei katsottu rajoittuvan vesistöön tai joilla ei muutoin katsottu olevan tarvet- ta suojavyöhykkeeksi, jos esimerkiksi ran- nassa sijaitisi kesämökki. Lohkokohtainen suojavyöhykesuunnitelma on tehty Lappajär- ven ja Alajärven rantapelloille sekä Kurejo- keen, Vieresjokeen, Lohijokeen, Orasenjo- keen, Keltinpuroon ja Peränpuroon rajoit- tuville peltolohkoille. Suunnitelma-alueet il- menevät kuvasta 3.

Jokaisesta kartoitetusta lohkoista laadittiin niin sanottu lohkokortti, josta ilmenee omis- taja- ja viljelijätietojen lisäksi muun muassa lohkon koko ja kaltevuus, luiskan leveys ja kaltevuus, kasvillisuus ja eroosio- tai tulva- herkkyyt. Miltei kaikki lohkot myös valoku- vattiin ja kuvat liitettiin lohkokortteihin. Loh- kokortit postitettiin alueen viljelijöille. Ne ovat myös Lappajärven, Alajärven ja Vimpe- lin kuntien maataloustoimistoissa viljelijöi- den nähtävillä. Osa-alueilta on laskettu myös suojavyöhykkeeksi ehdotettujen peltoloh- kojen rannan suuntainen yhteispituus, pin- ta-ala ja vuosittainen erityistukitarve, jotka ilmenevät taulukosta 3.

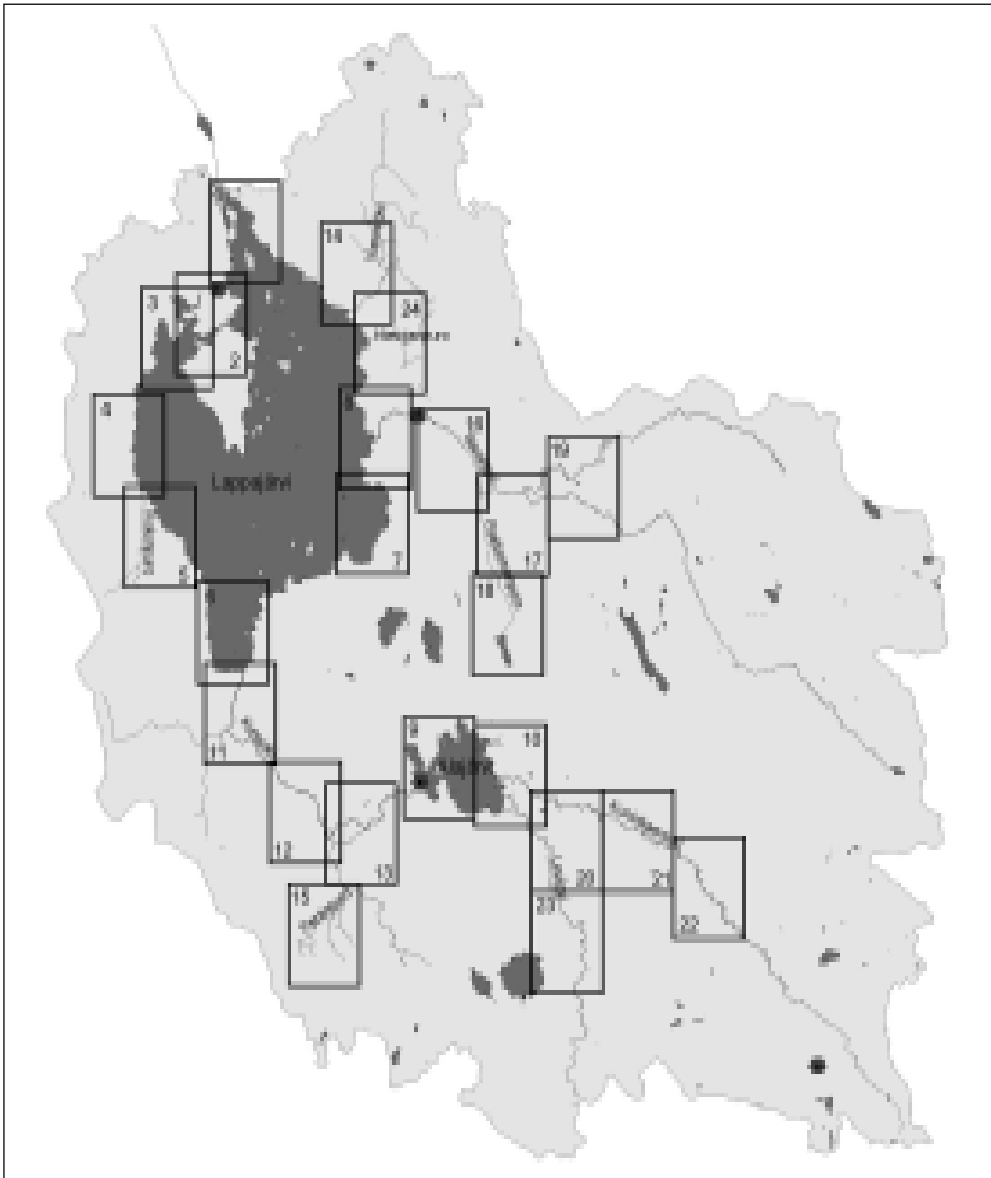
5.3.1 Lappajärven lähialue (kartat 1-8)

Lappajärvellä rantaviivaa on yhteensä 117 km. Kasvava virkistyskäyttö on lisännyt mök- keilyä ja vapaa-ajanasuntoja on jo yli 1000 kpl järven rannoilla. Lappajärven lähivaluma- alueen pinta-ala on noin 300 km², josta jär- ven pinta-ala on 142 km² (Ekholm 1993). Järveen kohdistuvasta kuormituksesta suu- rin osa tulee lähivaluma-alueelta, lähinnä peltoviljelystä. Lähivaluma-alueella on vilje- lyksessä noin 4 300 ha (Maanmittauslaitos 2001), josta perunalla noin 800 ha (Ojala, suullinen tiedonanto 2000). Lappajärven rehevöityminen näkyy muun muassa levä- kasvillisuuden lisääntymisenä, pyydysten li- kaantumisenä, kalojen makuvirheinä ja heik- kona happitilanteena syvänteissä. Suoja- vyöhyketarvetta ilmenee järven ympärillä lähinnä viettävillä ja kaltevilla pelloilla, tulva- herkillä alueilla sekä perunanviljelyalueilla.

Suojavyöhyketarvetta on Lappajärven länsi- rannalla erityisesti Korpelanlahden, Perkki- ön ja Hiekanniemen peltolohkoilla sekä Lehtiniemessä että Kuolionniemessä sijait- sevilla peltolohkoilla. Nämä alueet ovat pin- nanmuodoiltaan vesistöön viettäviä. Suoja- vyöhyketarvetta ilmenee myös Tervasenka- rin kohdalla olevilla jyrkillä rantapelloilla sekä Kokonlahdella ja Varisniemessä olevil- la peltolohkoilla. Suojavyöhykkeet ovat tar- peellisia myös Karvalanlahden pelloilla, eri- tyisesti Tullilan alueella sekä Mukilanniemen peltolohkoilla, joissa luontainen suojavyöhy- ke paikoin on riittämätön. Lappajärven luo- teisosassa on suojavyöhyketarvetta Hauta- lanlahden peltolohkoilla sekä Pappilan Isos-

Taulukko 3. Lohkokohtaisen suojavyöhykesuunnittelun peltolohkot ja suojavyöhyketarve sekä tarvittava erityistukikorvaus.

Osa-alue	Peltolohkojen määrä	Ehdotettuja suoja- vyöhykkeitä (m)	Suojavyöhykkeiden pinta-ala yhteensä (ha)	Erytistukitarve (max. mk/v)
Lappajärven ranta-alue	161	13 900	20,9	55 900
Alajärven ranta-alue	20	3400	5,1	13 600
Kurejoki	104	15 000	22,5	60 200
Vieresjoki	55	6600	9,9	26 500
Orasenjoki	79	11 900	17,9	47 900
Yhteensä	419	50 800	76,2	204 100

Kuva 3. Lappajärven valuma-alueen suojavyyhykesuunnitelmaa koskeva karttalehtijako.

sakydössä, jotka ovat tulvaherkkiä alueita. Suojavyöhyketarvetta on myös Söyringinlahdella, Harjunjoen suulla, jossa vesi nousee herkästi pelloille.

Kärnänsaassa suojavyöhykkeitä tarvitaan Härkäniemen ja Ahvenniemen peltolohkoilla. Lappajärven pohjoisosan suojavyöhyketarvetta on Ollilan, Korrin ja Timon kohdalla sekä aivan järven pohjoisosan peltolohkoilla. Lappajärven itärannalla suojavyöhyketarvetta on hajanaisesti pitkin Itäkylän rannaa. Suojavyöhyketarvetta on myös Vieresjoella sekä Vieresjoen suulla, jossa sijaitsee tulvaherkkiä peltolohkoja. Vimpelin kunnan puolella suojavyöhyketarvetta on Hirsiniemen kaltevilla peltolohkoilla sekä Vimpelinjoen suulla, jossa laajat tulvaherkät pellot

sijaitsevat. Suojavyöhyketarvetta on lisäksi Pyhälahden perunanviljelyalueen peltolohkoilla.

5.3.2 Alajärven lähialue (kartat 9,10)

Alajärven rantaosien suojavyöhyketarve on vähäisempi kuin Lappajärvellä. Alajärven lähivaluma-alue on noin 42 km², josta järven pinta-ala on 10 km². Lähivaluma-alueesta peltoa on 20%. Rantaviivaa järvellä on noin 27 km. Loma-asutusta on jonkin verran, vaikka järven virkistyskäyttö on osin vähentynyt viime vuosina sinilevien aiheuttamien leväkukintojen vuoksi. Järvi on yhä tärkeä alueen asukkaille ja veden laadun parantaminen koetaan tärkeäksi. Alajärveä kuormit-

Alajärven tulvaherkkiä rantapelloja

tavat lähinnä maatalous sekä haja-asutuksen jätevedet. Lisäksi järven huonohkoon tilaan ovat vaikuttaneet järven mataluus ja säännöstely. Järveen rajoittuvat pellot ovat pinnanmuodoiltaan pääosin tasaisia ja tulvaherkkiä.

Suojavyöhyketarvetta on lähinnä Pirkkalanlahdella, Pynttärinniemiellä, Lassin- ja Kyrönlahdella, joissa pellot rajoittuvat lähelle vesistöä ja ovat osittain myös tulvaherkkiä. Lisäksi osa Pirkkalanlahden pelloista sijaitsee kaltevassa rinteessä. Järven pohjoisosassa suojavyöhyketarvetta on Puumalanlahdella, Ylitalonlahdella ja Hoiskonlahdella. Näillä alueilla peltolohkot rajoittuvat vesistöön tai ovat erittäin tulvaherkkiä.

5.3.3 Kurejoki (kartat 11-13)

Kurejoki laskee Alajärvestä Lappajärveen virraten lähes koko 18 km pituudeltaan peltoalueiden halki. Pellot ovat useimmiten rantaan saakka viljeltyjä ja luontainen suojavyöhyke tai suojakaista ei aina ole riittävä. Tulvaongelmia ei säännöstelyllä Kurejoella juurikaan ole, mutta rannat ovat eroosion vaivaamia. Kurejoen valuma-alueesta on peltoa 27%. Jokeen rajoittuvat pellot ovat useimmiten jyrkkiä ja tehokkaasti viljeltyjä. Kurejokea kuormittavat peltoviljelyn lisäksi esimerkiksi haja-asutuksen jätevedet. Suojavyöhykkeitä on suositeltu lähinnä viettävälle, rantaan saakka viljellyille peltolohkoille.

Kurejoella suojavyöhyketarvetta on Alajärven puolella ennen voimalaitosta, Heiknäsimmätkassa, Kurejoen kylän kohdalla sekä Vähäjoen rannoilla. Vähäjoki on pienehkö joki, joka laskee Kurejokeen lähellä jokisuuta. Kurejokeen rajoittuu sekä tasaisia että kaltevia peltolohkoja. Suojavyöhyke on joen molemmin puolin tarpeellinen yhteensä 15 km matkalla (Kurejoen kokonaispituudesta 7,5 km). Suojavyöhyketarvetta on esitelty myös alueelle vuonna 2000 tehdyssä maisemanhoitosuunnitelmassa (Simolin 2001).

5.3.4 Vieriesjoki (kartta 14)

Vieriesjoki virtaa Lappajärveen järven koillisosassa. Vieriesjoen valuma-alueella pellot keskittyvät joen keski- ja alajuoksulle, joilla myös suojavyöhyketarvetta ilmenee runsaasti. Metsäaluetta on lähinnä Lantelankosken alapuolella ja myös kosken yläpuolella sijaitsevalla Kotamäenkankaalla. Vieriesjokea on aikoinaan perattu, mutta paikoitellen joki on vielä hyvinkin mutkitteleva virraten varsinakin alajuoksulla ympäröivää aluetta alempana (Sivil 2001). Jokea kuormittavat metsätalous, turkistarhaus ja peltoviljely.

Vieriesjoelle laaditun lohko kohtaisen suojavyöhykekartoituksen mukaan suojavyöhykkeet ovat tarpeellisia alajuoksulla sijaitsevilla peltolohkoilla. Myös Kotamäenkydön ja Tukisaarenniityn, Rajakorven ja Puukkoniityn alueilla on tarvetta suojakaistaa leveämmille.

le suojavyyhykkeille. Vieresjoen latvoilla on useita puroja, joiden suojavyyhyketarvetta ei kartoitettu. Alueella saattaa olla tarvetta perustaa leveämpiä 15 m:n suojavyyhykkeitä, mutta paikoitellen myös kolmen metrin suojavaistat voivat olla riittäviä.

5.3.5 Orasenjoki, Lohijoki, Keltinpuro ja Peränpuro (kartat 13, 15)

Lohijoki ja Peränpuro kuuluvat Orasenjoen valuma-alueeseen. Orasenjoki laskee Kurejokeen ja edelleen Lappajärveen. Peränpurosta käytetään yläjuoksulla myös nimeä Vuorijärvenpuro. Lohijoki saa alkunsa Lehtimäen kunnan alueelta ja virtaa miltei kokonaan (alajuoksu perattu) luonnontilaisena yhtyen Orasenjokeen. Se on virkistyskäytöltään arvokasta aluetta muun muassa retkeily ja kalastuksen takia. Joessa elää luontainen taimenkanta, jota on pyritty säilyttämään erilaisin kunnostustoimenpitein (Haapala A. ym. 2000). Lohijoen valuma-alue on noin 34 km², joka koostuu enimmäkseen metsästä ja ojitetusta suosta (Haapala A. ym. 2000). Peltoa on eniten Saukonkylän alueella ja Orasenjoen varrella. Lohijoen veden laatu on tulva-aikana melko hyvä. Sen sijaan Peränpuron veden laatu vaihtelee ja kiintoaine- ja ravinnepitoisuudet ovat välillä huomattavan korkeita. Orasenjoen vesistöalueen puroja kuormittavat lähinnä metsätalouden ja ojitukset. Peränpuro saa alkunsa Ala-

järven ja Soinin rajoilta, virtaa mutkitellen, osittain uurtamassaan kanjonissa Saukonkylän läpi. Peränpuron valuma-alue on 32 km². Peränpuroon yhtyy Keltinpuro, jonka valuma-alue on 3,7 km². Peränpuron toisen sivuhaaran, Sippolanpuron, valuma-alueen pinta-ala on 8,2 km² (Haapala A. ym. 2000). Kaikki alueen purot ovat erittäin mutkittavia ja virtaukset kuluttavat uomien eroosioherkkiä maalajeja, joita tulvat kuljettavat alajuoksuille. Eritoten Saukonkylän alueella purot virtaavat syvällä kanjoneissa hiekkaisessa maaperässä.

Lohijoella on erittäin vähän suojavyyhyketarvetta. Vain muutama peltolohko rajoittuu jokeen joen latvaosilla ja näille lohkoille on suojavyyhykkeen perustaminen tarpeen. Suojavyyhyketarvetta on lähinnä Peränpuron haaroilla; Keltinpuron latvoilla ja Sippolanpuron varrella. Alueella ei yleisesti ole voimakasta peltoviljelyä, mutta osa peltolohkoista on erittäin kaltevia ja ne rajautuvat puroon. Paikoitellen myös laidunnus on rikkonut rantojen maaperää, erityisesti Orasenjoella. Orasenjokeen rajoittuvilla peltolohkoilla on suojavyyhyketarvetta miltei koko jokiosuudella. Osa lohkoista ei rajoitu vesirajaan, mutta niille on annettu suositus suojavyyhykkeen perustamisesta. Tämä johtuu siitä, että lohkoilla on maastokäyntien aikana huomattu olevan voimakasta eroosiota.

Emilia Simolin

Kaunista Kurejokea

5.4

Suojavyöhykeyleissuunnitelma

Suojavyöhykkeiden kartoitusta koskeva yleissuunnitelma ei ole niin tarkka kuin lohkokohtainen suunnitelma on. Yleissuunnitelma perustuu tässä selvityksessä enemmän kartta-aineistoon kuin maastokäynteihin. Savonjoelle, Kuninkaanjoelle ja Levijoelle laadittiin suojavyöhykeyleissuunnitelmat kartta-aineistojen perusteella paikkatietojärjestelmää apuna käyttäen. Lappajärven valuma-alueen isohkoille puroille Kokonpurolle, Hietojanpurolle, Paaluomapurolle ja Ollilanpurolle laadittiin suojavyöhykeyleissuunnitelmat, jotka perustuvat osin myös maastokäynteihin.

5.4.1 Savonjoki (kartat 16,17,19)

Savonjoki laskee Lappajärven järven kaakkoispuolella Vimpelin kunnassa. Joki virtaa pääosin koko 40 km pituudeltaan metsäalueiden halki. Joen alajuoksulla on peltoviljelyä ja jonkin verran peltolohkoja sijaitsee myös joen keski- ja latvaosilla. Savonjokea kuormittavat lähinnä metsätalous ja turvetuotanto. Savonjokeen yhtyy keskijuoksun vaiheilla Poikkijoki, johon rajautuu vain vähän peltoja. Poikkijoki on melko luonnontilainen, mutkittileva, metsäalueiden halki vir-

taava pienehkö joki. Savonjoki on tulvaherkkä varsinkin jokisuulta. Tulva-aluetta on myös joen keskivaiheilla, ennen Poikkijoen yhtymistä. Suojavyöhykkeet ovat tarpeellisia tulva-alueilla.

Suojavyöhyketarvetta on lähinnä Savonjoen alajuoksulla, aivan Lappajärven ranta-alueella. Laajahkoa peltoaukeaa on osin vaikea viljellä märkyden vuoksi. Alueelle onkin ympäristötukikauden 1995-99 aikana solmittu runsaasti suojavyöhykesopimuksia. Vähäisempää suojavyöhyketarvetta on kirkonkylän kohdalla, mutta yläjuoksulla on peltolohkoja, joille 15 metrin suojavyöhykkeen perustaminen on tarpeellista.

5.4.2 Kuninkaanjoki (kartat 20-22)

Kuninkaanjoki saa alkunsa Soinista ja laskee luonnontilaisena, paikoitellen erittäin mutkittilevana jokena Alajärven itäosaan. Valuma-alue on pinta-alaltaan 268 km² ja suurin osa siitä on metsää ja suota. Pellot (10 %) keskittyvät lähinnä joen keski- ja alajuoksulle. Peltoviljely ei ole kovin intensiivistä, mutta viljelyä vaikeuttavat voimakkaat kevättulvat, joskus jopa kesätulvat. Jokeen laskee muutamia merkittäviä pieniä jokia ja puroja, jotka myös ovat tulvaherkkiä, kuten esimerkik-

Anne Polso

Peränpuron kaltevia rantapelloja

si Hämeenjoki. Kuninkaanjokea kuormittavat suo- ja metsäojitukset sekä peltoviljely. Kuninkaanjoen suojavyöhyketarpeen määrittäminen perustuu paikkatietoaineistoon.

Leipäpuron haaran kohdalta alaspäin Kuninkaanjoki virtaa pääsääntöisesti peltoalueiden halki. Suojavyöhyketarvetta ilmenee koko alueella, eritoten Kortekylän kohdalla. Rantapellot rajoittuvat joko suoraan vesistöön tai luontainen suojavyöhyke on riittämätön. Kuninkaanjoella tulvat nousevat joen molemmille puolille leviten laajoille peltoalueille. Erittäin tulvaherkkä alue alkaa Venehuoneenkoskelta jatkuen Hämeenjoen haaraan ja Hämeenjoen alaosalle asti. Myös Hämeenjoen haaran yläpuolella on suojavyöhyketarvetta. Kuninkaanjoen jokisuulla ei ole suojavyöhyketarvetta pengerryksen vuoksi (Savva ym. 1995). Kuninkaanjoen keski- ja yläjuoksulla suojavyöhyketarve on vähäisempää laajojen metsäalueiden vuoksi. Jonkin verran peltolohkoja rajoittuu jokeen ja niillä suojavyöhyketarve on ilmeinen.

5.4.3 Levijoki (kartat 20,23)

Levijoki saa alkunsa Soinin ja Lehtimäen alueilta ja se virtaa pääosin metsä- ja suoalueiden halki laskien Alajärven eteläpohjukkaan, Lassinlahteen. Joen latvoilla ja keskivaiheilla on vähäisesti peltoja. Suurin osa pelloista (17 %) sijoittuu joen suulle ja Levijoen kylän tienoille. Levijoki on valuma-alueeltaan 122 km². Myös Levijoki on latvoiltaan ja keskiosiltaan melko luonnontilainen, mutkitteleva ja eroosioherkkä kuten Kuninkaanjoki. Keväiset tulvat ovat jokavuotisia. Joen alaosalla uoma on oikaistu ja pellot on suojattu penkerein. Levijoen suojavyöhyketarpeen määrittäminen perustuu yksinomaan paikkatietoaineistoon.

Levijoen keskijuoksulta alajuoksulle joki virtaa pääosin peltoalueiden halki. Suojavyöhyketarvetta on jokeen rajoittuvilla pelloilla, lähinnä Levijoen kylän kohdalla. Levijoki, kuten Kuninkaanjoki, on pengerrytty jokisuulta, joten aivan jokisuulla ei suojavyöhyketarvetta ole. Pengerryksestä huolimatta keskijuoksulla ajoittaiset tulvat nousevat laajoille peltoalueille. Myös näille alueille on suojavyöhykkeen perustaminen tarpeen.

5.4.4 Kokonpuro (kartta 5)

Kokonpuron valuma-alue sijaitsee Lappajärven länsipuolella ja on pinta-alaltaan 27 km² (Ekholm 1993). Alue muodostuu suurimmaksi osaksi metsä- ja suoalueista sekä peltoista. Peltoa on 16 % valuma-alueesta. Metsää ja suota on puron latvoilla ja peltoaluetta keski- ja alajuoksulla. Kokonpuroa on perattu 1980-luvulla, vain yläjuoksulla on jäljellä luonnontilaista osuutta. Perkauksella on pyritty vähentämään keväisiä tulvahaittoja. Kokonpuro on eroosioherkkä ja keväisin voimakas virta kuljettaa mukanaan runsaasti kiintoainetta.

Suojavyöhyketarvetta on lähinnä puron keski- ja alajuoksun peltolohkoilla. Lähes kaikille lohkoille ehdotetaan suojavyöhykkeen perustamista. Alue on melko tasaista, mutta on myös puroon viettäviä lohkoja. Intensiivisessä perunanviljelyssä oleville lohkoille olisi tärkeää saada suojavyöhykkeitä, jotka estäisivät kiintoainetta ja siihen sitoutuneita ravinteita kulkeutumasta vesistöön. Näillä lohkoilla ympäristötuen vaatimat vähintään kolmen metrin suojakaistat eivät aina ole riittävät vaan tarvitaan laajempia seitsemän metrin suojakaistoja tai erityistuen mukaisia 15 metrin suojavyöhykkeitä.

5.4.5 Hietojanpuro (kartta 24)

Hietojanpuro laskee Lappajärven järven itärannalla olevaan Hietojanlahteen. 1980-luvulla peratun Hietojanpuron valuma-alue on 17,6 km². Valuma-alueesta reilut 30% on peltoa. Metsäalueet keskittyvät puron latvoille. Hietojanpuron suojavyöhyketarvetta selvitettiin kesällä 1999. Puroon kohdistuva kuormitus aiheutuu enimmäkseen peltoviljelystä. Varsinkin keväisin eroosioherkän puron kiintoainekuormitus ja sen mukana tuleva ravinnekuormitus ovat huomattavia. Kiintoainetta on kasaantunut Hietojanlahden suulle, jossa nyt kasvaa runsaasti järvi-ruokoa.

Suojavyöhyketarvetta on Hietojanpuron suulla ja keskijuoksulla puroon rajoittuvilla peltolohkoilla. Kaikille alueen lohkoille olisi tarpeellista perustaa 15 metrin suojavyöhyke. Puron latvoilla ja paikoitellen myös keskijuoksulla on suojavyöhyketarve vähäisem-

Orasenjoen varrella

pi ja ympäristötuen vaatima kolmen metrin suojakaista siten riittävä. Hietojanpuroon laskee myös paljon valtaojia, joiden varsiin metrin levyisten pientareiden perustaminen olisi välttämätöntä.

5.4.6 Paaluomanpuro (kartat 17,18)

Paaluomanpuro saa alkunsa Alajärven Paalijärvestä ja virtaa pääosin peltoalueiden halki Vimpelin Savonjokeen. Puron valuma-alue on noin 58 km² (Ekholm 1993), josta 27% on peltoa. Paaluomanpuroa on perattu voimakkaasti 1970- ja 1980-luvuilla. Luontaista purouomaa ei juurikaan ole enää havaittavissa. Puron valuma-alueella on tehty myös laajoja tulvasuojelutöitä. Paaluoman-

puro on herkästi tulvivaa ja pellot vettyviä. Korkeuseroja alueella ei ole. Suojavyöhyketarvetta ei ole maastokäynneillä erikseen kartoitettu, mutta vuonna 2000 tehdyn purokunnostusselvityksen mukaan suojavyöhyketarvetta ilmenee paikoin runsaasti (Sivil 2001). Suojavyöhyketarvetta tarkasteltiin karttatyöskentelyn avulla. Tarvetta ilmenee lähes koko puron pituudelta. Puron varrella on peltoalueita, joille viljelijät voisivat hakea laajempiakin tulvaniittyjä koskevaa erityistukea.

5.4.7 Ollilanpuro (kartta 2)

Ollilanpuro on pienehkö, Lappajärven pohjoisosassa järveen virtaava puro. Puroa on voimakkaasti perattu eikä siinä ole enää jäljellä luontaista puro-osuutta. Ollilanpuron valuma-alueen pinta-ala on vain 4,3 km², josta noin kolmasosa on peltoa. Puron valuma-alue lukeutuu Lappajärven lähivaluma-alueeseen. Pellot sijaitsevat pääosin puron suulla. Puron latvoilla sijaitsee Lappajärven kunnan turkistarhausalue. Puroon kohdistuva kuormitus onkin peräisin sekä peltoviljelystä että turkistarhauksesta. Vedenlaadultaan puro on poikkeuksellisen huono ja ravinnepitoisuudet ovat olleet korkeita. Ollilanpuron suojavyöhyketarvetta kartoitettiin kesällä vuonna 1999. Puron peltoalue on pinnanmuodoiltaan tasaista, ei kuitenkaan erityisen tulvaherkkää. Suojavyöhyketarvetta ilmenee lähes kaikilla puroon rajoittuvilla peltolohkoilla. Varsinkin lohkoille, joille levitetään turkiseläinten lantaa lannoitteeksi, olisi tarpeellista perustaa 15 metrin levyisiä suojavyöhykkeitä, koska näillä peltolohkoilla saattaa maan fosforiluku olla korkea. Suojavyöhykkeen sijaan myös ympäristötuen vaatimat kolmen metrin suojakaistat saattavat paikoitellen riittää.

6 SUUNNITELMAN TOTEUTUSMAHDOLLISUUDET

Maatalouden ympäristötuen erityistuki tarjoaa mahdollisuuden perustaa järvien, jokien, valtaojien tai purojen varsille ja pohjavesialueille suojavyöhykkeitä. Ympäristöohjelmakautena 1995-99 suojavyöhykkeisiin varatut rahat loppuivat jo vuonna 1997. Tämä aiheutti paljon epätietoisuutta myös Lappajärven valuma-alueen viljelijöissä. Toivottavaa olisi, että koko ohjelmakaudella 2000-2006 viljelijät voisivat hakea suojavyöhyke-erityistukea. On mahdollista, että EU:n ympäristötuen suojavyöhykkeitä koskevaa erityistukea ei voida enää hakea keväällä vuonna 2002 rahojen loppumisen vuoksi. Vuoden 2001 erityistuki riippuu valtion lisäbudjetista. Vuonna 2000 haettiin erityistukia ja perustettiin suojavyöhykkeitä ympäristöohjelman mukaisesti.

Viljelijöillä tulisi olla mahdollisuus käytännön vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamiseen, mutta se on vaikeaa ilman taloudellista tukea. Kysymykseen voisi tulla myös jokin muu rahoituskeino, esimerkiksi Leader-rahoitus tai aluekehitysohjelman mukainen hankerahoitus. Valitettavasti tällaisten projektien rahoitukset saattavat jäädä varsin

lyhytaikaiseksi, jolloin niillä ei saavuteta toivottavaa pitkäaikaisvaikutusta.

Lappajärven valuma-alueen viljelijät ovat tietoisia suojavyöhykesuunnitelman olemassa olosta. Suojavyöhykkeitä on jo jonkin verran perustettu alueelle, mutta ei vielä riittävästi. Niiden toteuttaminen on kuitenkin helppoa, yksinkertaista ja edullista. Suojavyöhykkeillä on todettu olevan hyvä ravinteiden pidätyskyky, mikäli hoitotoimia noudatetaan. Koko peltolohkoa ei tarvitse perustaa suojavyöhykkeeksi, kuten usein luullaan, vaan pieni reunakaistale riittää. Yleensä 15 metriä on leveydeltään riittävän kokoinen ala. Myös laajemmat suojavyöhykkeet tulevat kyseeseen, jos ne sijaitsevat tulva-alueella. Silloin ne ovat niin sanottuja tulvaniittyjä, joille laaditaan eri hakemus.

Lappajärven valuma-alueen suojavyöhykesuunnitelman toteuttamismahdollisuudet riippuvat ensisijaisesti erityistuen riittävydestä ympäristötukiohjelmakaudella 2000-2006, alueen viljelijöiden aktiivisuudesta tehdä hakemuksia sekä viranomaisten ja neuvojen panostuksesta.

Kurejoen tulvaniittyä

Emilia Simolin

7 VALUMA-ALUEELLE AIKAISEMMIN PERUSTETUT SUOJAVYÖHYKKEET

Lappajärven valuma-alueen viljelijät ovat olleet jo ympäristöohjelmakauden 1995-99 aikana aktiivisia hakemaan suojavyöhyke-erityistukea. Tätä on varmasti edistänyt alueelle vuonna 1995 laadittu suojavyöhykeyleissuunnitelma. Alajärveltä, eritoten Kuninkaanjoen ja Levijoen varsilta, ovat viljelijät hakeneet suojavyöhykkeen perustamista koskevaa erityistukea. Kuninkaanjoen varteen on perustettu suojavyöhykkeitä jo 40 ha:n tulva-alalle eli vajaa puolet Alajärven kokonaissuojavyöhykemäärästä (taulukko 4). Myös Vimpelin kunnan 41 ha:n suojavyöhykeala on lähinnä Savonjoen tulvaherkälle osuudelle perustettua. Vain Lappajärven kunnan alueella on suojavyöhykkeiden pe-

rustaminen ollut vähäistä (18 ha). Järven rannoille ei niinkään ole perustettu suojavyöhykkeitä. Lappajärven suojavyöhyketarve koskee lähinnä kaltevia ja jyrkkiäkin peltoja sekä järveen rajoittuvia perunanviljelyalueita. Näille alueille tarvitaan lisää tiedotusta ja neuvontaa.

Suojavyöhykemarkkinoinnin ansiosta suojavyöhyke-erityistukea haettiin vuonna 2000 melko aktiivisesti. Erityisesti tukea haettiin Alajärvellä ja Lappajärvellä. Lappajärven valuma-alueelle on perustettu EU-aikana yhteensä 257 ha suojavyöhykkeitä (taulukot 4-5).

Taulukko 4. Maatalouden ympäristöohjelman 1995-1999 aikana tehdyt suojavyöhykesopimukset (Etelä-Pohjanmaan TE-keskus 1999).

Kunta	Kpl	Pinta-ala, ha
Alajärvi	29	112,20
Lappajärvi	14	18,29
Vimpeli	14	41,00
Yhteensä	57	171,49

Taulukko 5. Maatalouden ympäristöohjelman vuoden 2000 aikana haetut suojavyöhykesopimukset (Länsi-Suomen ympäristökeskus 2001).

Kunta	Kpl	Pinta-ala, ha
Alajärvi	15	66,20
Lappajärvi	8	15,60
Vimpeli	6	3,75
Yhteensä	29	85,55

Emilia Simolin

8 ERITYISTUKI SUOJAVYÖHYKKEILLE

Suojavyöhykettä koskeva erityistukisopimus voidaan tehdä joko 5- tai 10-vuotiseksi. Erityistuki on maksimissaan 2675 mk/ha/vuosi. Tuen suuruus määräytyy perustamiseen ja hoitoon liittyvien kustannusten ja tulonmenetysten määristä. Suojavyöhykesopimusaluele voidaan maksaa myös luonnonhaittakorvaus, joka Lappajärven valuma-alueella on noin 1200 mk/ha/vuosi. Suojavyöhykkeen vähimmäiskoko on 0,2 ha. Se voi koostua myös pienemmistäkin osasista. Suojavyöhykkeen tulee olla vähintään keskimäärin 15 m leveä. Hakuaika on kerran vuodessa keväällä, yleensä huhti-tuokokuussa.

Erityistukea voi hakea viljelijä tai puutarhataloudenhoitaja, myös yli 65-vuotias. Erityistukisopimuksen saamisen edellytyksenä on, että viljelijä on sitoutunut ympäristötukeen. Yli 65-vuotiaan tulee noudattaa ympäristötuen ehtoja, vaikka hän ei perustukea voi saadaakaan. Erityistukea koskevaa hakulomaketta saa kuntien maataloussihteereiltä tai TE-keskuksen maaseutuosiastolta.

Jos epäilee, onko alue erityistukikelpoinen, kannattaa tarkistaa löytyykö peltolohkoa alueella mahdollisesti tehdystä suojavyöhykesuunnitelmasta. Asiaa voi tiedustella kunnan maataloussihteeriltä tai alueellisesta ympäristökeskuksesta. Jos peltolohko sijaitsee järven tai joen rannassa, valtaojan tai puron varrella tai pohjavesialueella, kannat-

taa hakupaperit täyttää kahtena kappaleena ja jättää kuntaan tai alueen TE-keskuksen maaseutuosiastolle ennen viimeistä hakupäivää. Hakupäivä määräytyy joka vuosi ja se kannattaa tarkistaa esimerkiksi kunnan maataloussihteeriltä.

Hakemukseen tulee liittää karttojen lisäksi myös suojavyöhykesuunnitelma, jossa kuvataan mihin ja miten suojavyöhyke aiotaan perustaa ja kuinka sitä on tarkoitus hoitaa. Suunnitelman pohjana voi käyttää liitteesä I olevaa lomaketta. Suunnitelmassa on selostettava suojavyöhykkeen perustamisesta aiheutuvat tulonmenetykset ja eri toimenpiteiden ja hoidon aiheuttamat kustannukset. Apua suunnitelman tekoon saa esimerkiksi alueen ympäristö- tai maaseutu-keskuksista.

TE-keskuksen maaseutuosiasto käsittelee hakemuksen ja suunnitelman sekä pyytää siitä alueellisen ympäristökeskuksen lausunnon. Asian käsittelyyn liittyy yleensä tilakäynti, jolloin viljelijän kanssa voidaan keskustella suojavyöhykkeen perustamiseen ja hoitoon liittyvistä yksityiskohdista. Kun hakemus on hyväksytty, TE-keskus tekee viljelijän kanssa suojavyöhykettä koskevan sopimuksen. Sopimukseen sisältyvät suojavyöhykkeen perustamista ja hoitoa koskevat ehdot.

9 LOPUKSI

Suojavyöhykesuunnitelma on ohjeellinen ja sen tarkoituksena on lisätä viljelijöiden ympäristötietoisuutta ja innostaa heitä perustamaan suojavyöhykkeitä. Suojavyöhykkeen perustaminen on viljelijälle vapaaehtoista ja Lappajärven valuma-alueelle hyvin soveltuvaa erityistukimuotoa.

Suojavyöhykkeen perustaminen on helppoa eikä vaadi investointeja tai erityisosaamista. Oikein kohdistettu ja hoidettu 15 m levyinen suojavyöhyke estää tehokkaasti ravinteiden huuhtoutumista.

Suojavyöhykkeellä on ravinteiden pidättämisen lisäksi myös maisemavaikutusta. Maiseman kannalta järven rantapelloille sopivat parhaiten avoimet suojavyöhykkeet kuin ti-

heiksi saarekkeiksi istutetut puut ja pensaat. Myös suojavyöhykkeelle kylvettävistä kasveista voi valita paikallisia ja luontaisia maisemaa elävöittäviä lajeja (liite 3).

Pelloilta vesistöihin kulkeutuvaa ravinnekuormitusta voidaan vähentää myös kosteikoilla ja laskeutusaltailla, kalkkisuodin- ja sää-tösalaojituksella, jokivarsien sekä järvenrantojen maisemanhoitokohteilla, perinnebiotooppialueilla ja luonnon monimuotoisuutta ylläpitävillä alueilla. Näille kohteille voi viljelijä hakea esimerkiksi maiseman kehittämistä tai hoitoa, perinnebiotoopin hoitoa tai luonnon monimuotoisuutta edistävää erityistukea. Kaikille tukimuodoille on olemassa erilliset hakukaavakkeet ja haku aika on vuosittain huhti-toukokuussa.

Liisa Maria Rautio

KIRJALLISUUS

Aho, J., Aaltonen, E-K & Vuorela, M. 2000: Ähtävänjoen vesistön veden laatu ja kuormitus 1997-1998. Ähtävänjokirahasto. Käsikirjoitus.

Ekholm, M. 1993: Suomen vesistöalueet. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja - sarja A 126. Helsinki.

Etelä-Pohjanmaan TE-keskus 1999: Haetut suojavyöhyke-erityistuet Lappajärven valuma-alueella vuosina 1995-1999. Tilasto.

Haapala, A. & Korsu, K. 2000: Lohijoen ja Peränpuron kunnostussuunnitelma. Länsi-Suomen ympäristökeskuksen moniste.

Maanmittauslaitos 2001: <http://www.slices.nls.fi/>. 15.2.2001

MMM 2000: Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000-2006. Esite.

Pohjanmaan Tutkimuspalvelu Oy 1997: Vedet ja vesiluonto. Järvisuodun seutukunnan kulttuurimaisema- ja rantayleiskaavaprojekti. 42 s.

Uusikämpä, J. & Kilpinen, M. 2000: Hoida suojaistoja ja -vyöhykkeitä, ravinnekuormitus vähenee! Maaseudun tulevaisuus 6/2000, s. 2.

Salmela, K. 1999: Peltoalueiden vesiensuojellisten suojavyöhykkeiden yleissuunnitteluopas sekä kolme mallisuunnitelmaa. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Maa- ja metsätalousministeriö ja Ympäristöministeriö. Moniste.

Salmela, K. 2000: Suojavyöhykkeen hoitopäiväkirja. Moniste.

Savea, T., Louko, J. & Heinonen, A. 1995: Ähtävänjoen suojavyöhykesuunnitelma. Vaasan läänin vesiensuojeluyhdistys ry. Pietarsaari.

Simolin, E. 2001: Kurejoen maisema - kulttuurimaiseman ja vesistön hoito Kurejokilaaksossa. Alueelliset ympäristöjulkaisut nro 207. Länsi-Suomen ympäristökeskus. 37 s.

Sivil, M. 2001: Lappajärven valuma-alueen purokunnostusselvitys. Länsi-Suomen ympäristökeskus. Julkaisematon.

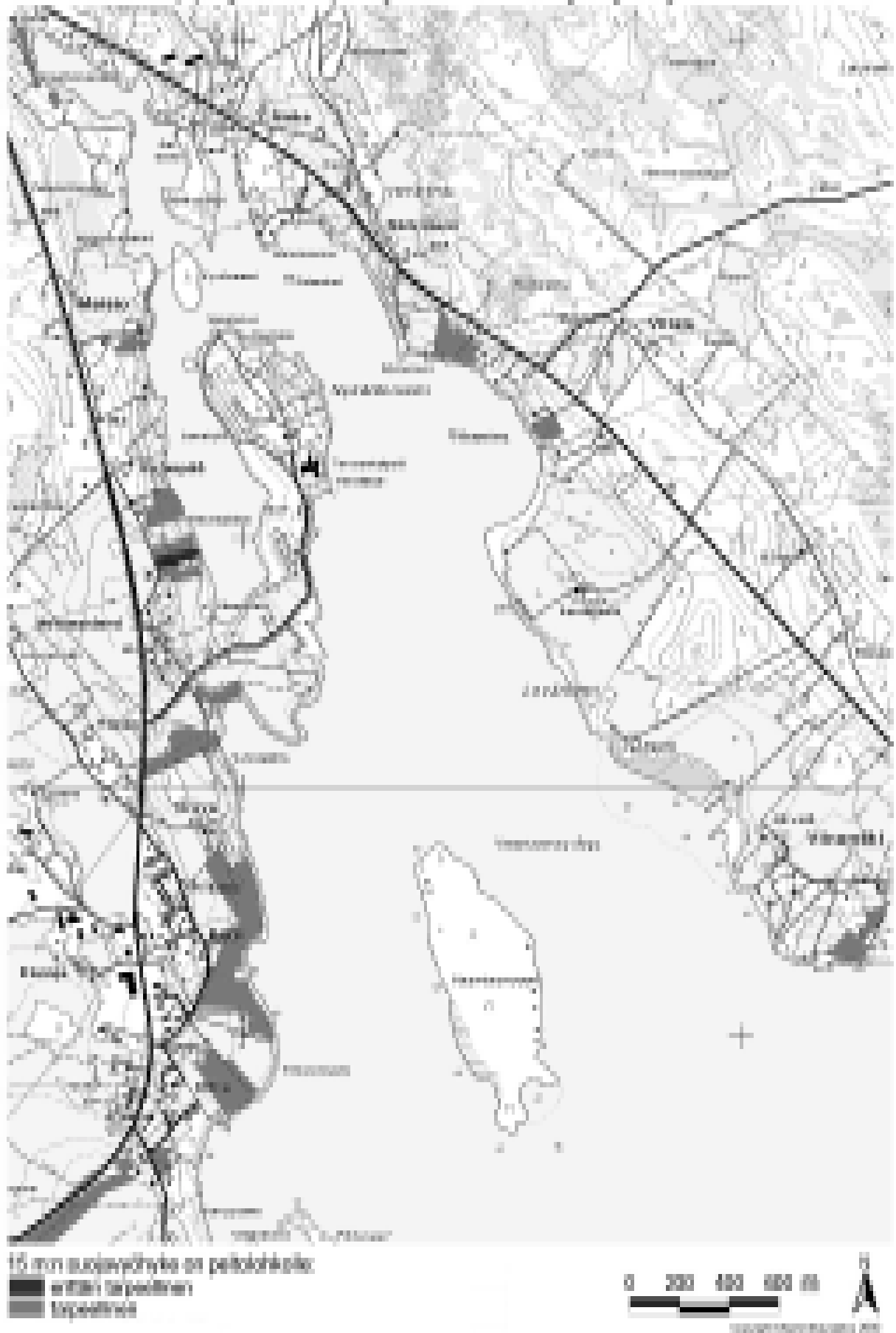
Suomen ympäristökeskus 1997: Järvien ja jokien vedenlaatu. Käyttökelpoisuusluokitus 1990-1993. Esite.

Vavy 1994a: Pohjavesialueet. Alajärvi. Länsi-Suomen ympäristökeskus.

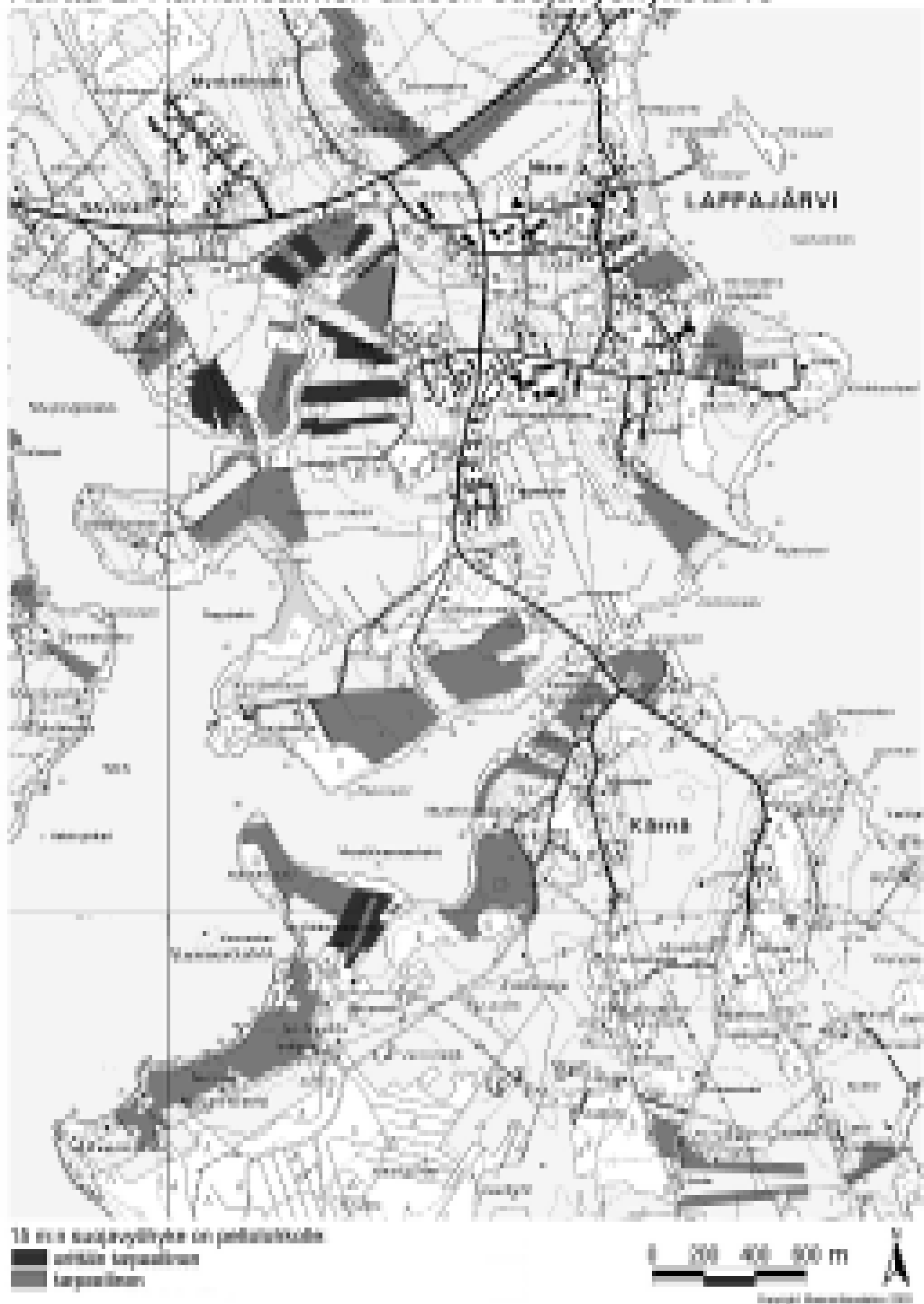
Vavy 1994b: Pohjavesialueet. Lappajärvi. Länsi-Suomen ympäristökeskus.

Vavy 1994c: Pohjavesialueet. Vimpeli. Länsi-Suomen ympäristökeskus.

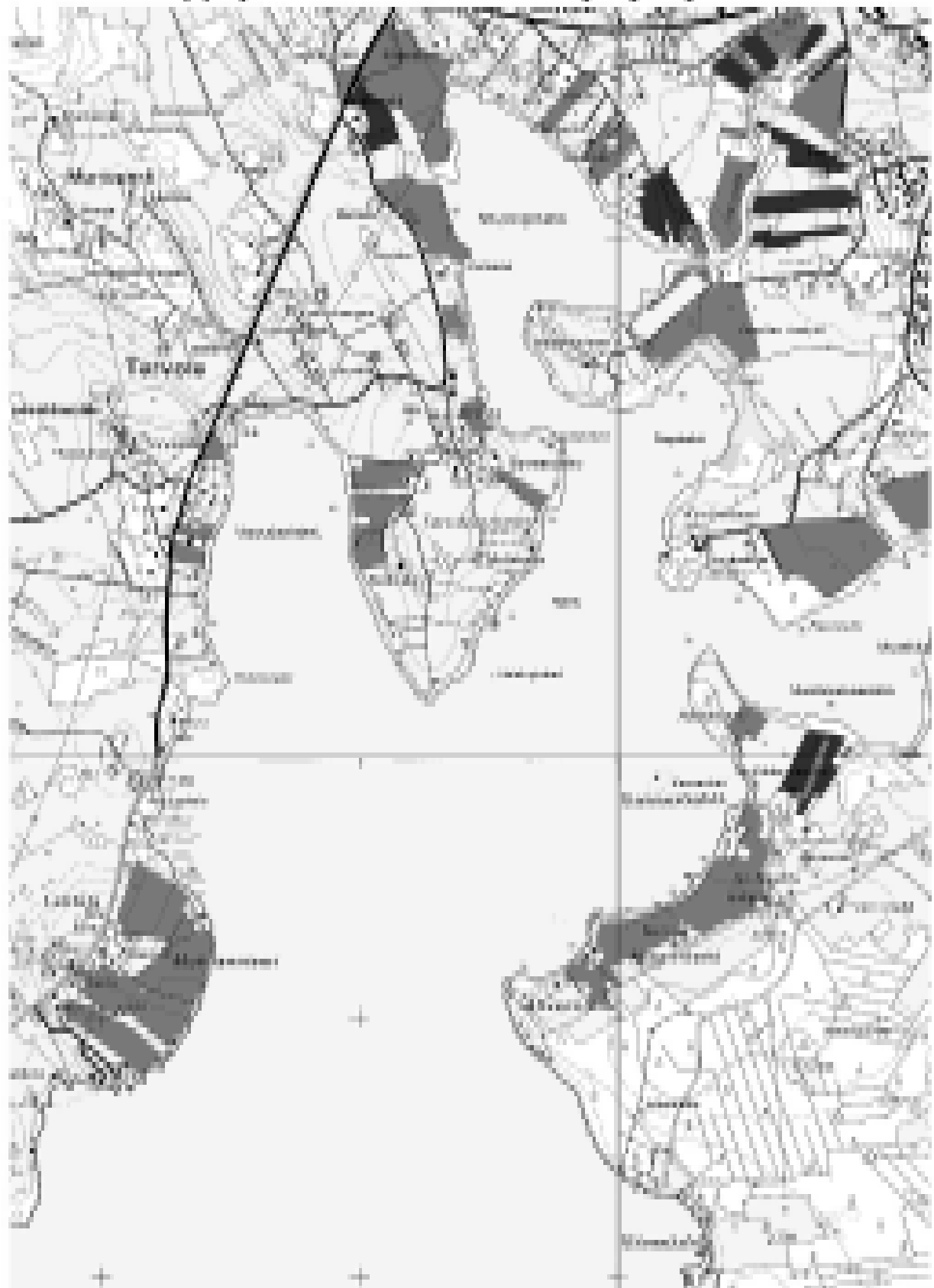
Kartta 1. Lappajärven pohjoisosan suojavuohyketarve

Kartta 2. Kämänsalmen alueen suojavyöhykedarve

Kartta 3. Lappajärven luoteisosan suojavaohtoketare

15 m suojavaohtoketare on peittökohalla:

- eräänlaisen laajuisen
- laajuisen

0 200 400 600 m

Copyright: Suomalainen Kartta

Kartta 4. Lappajärven länsiosan suoavyöhyketarve

10 m:n suoavyöhyke on peittynyt:

- mätin laapallinen
- laapallinen

0 200 400 600 m

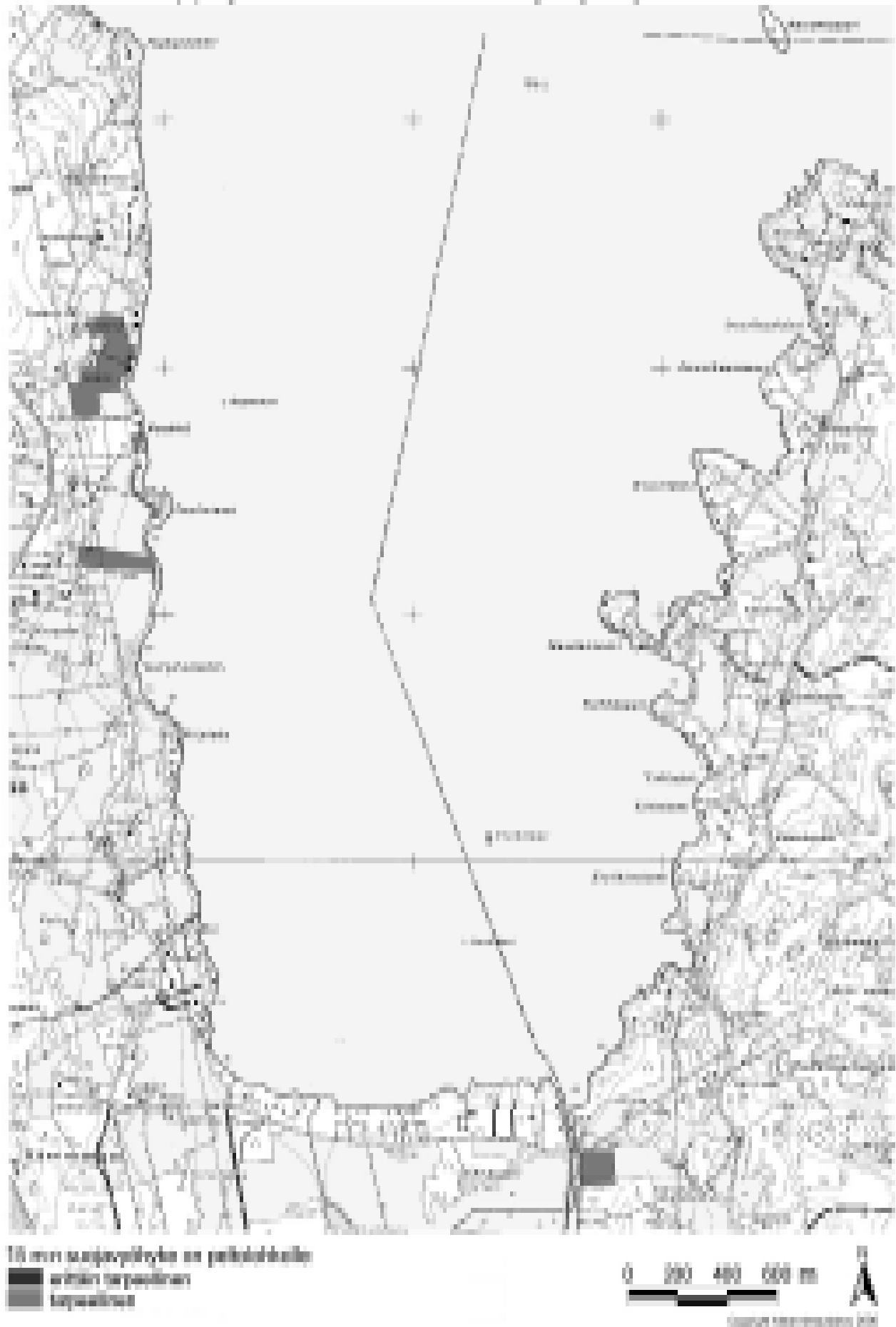

Copyright: Suomalainen Kartta

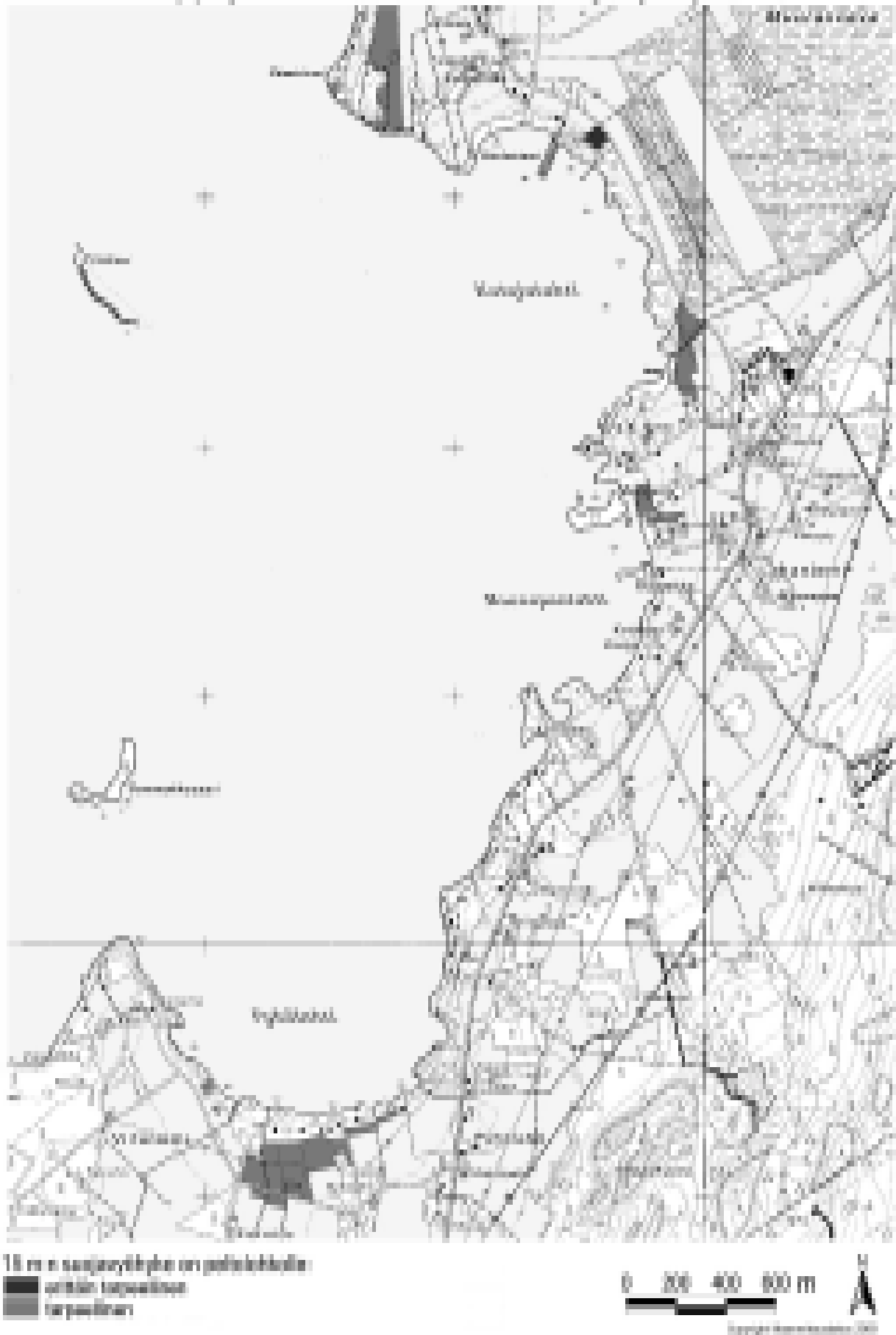
Kartta 5. Lappajärven lounaisosan suojavaohtoketarve

Kartta 6. Lappajärven eteläosan suojavaikyhetarve

Kartta 7. Lappajärven kaakkoisosan suojavyyhketarve

Kartta 8. Lappajärven itäosan suojavyöhykedarve

10 m:n suojavyöhyke on pääteltävissä:

- erittäin tarpeellinen
- tarpeellinen

0 200 400 600 m

www.pirkanmaa.fi

Kartta 9. Alajärven länsiosan suojavaohyketarve

Kartta 10. Alajärven itäosan suoja-vyöhykedarve

15 m:n suoja-vedhyksellä peitetty alue

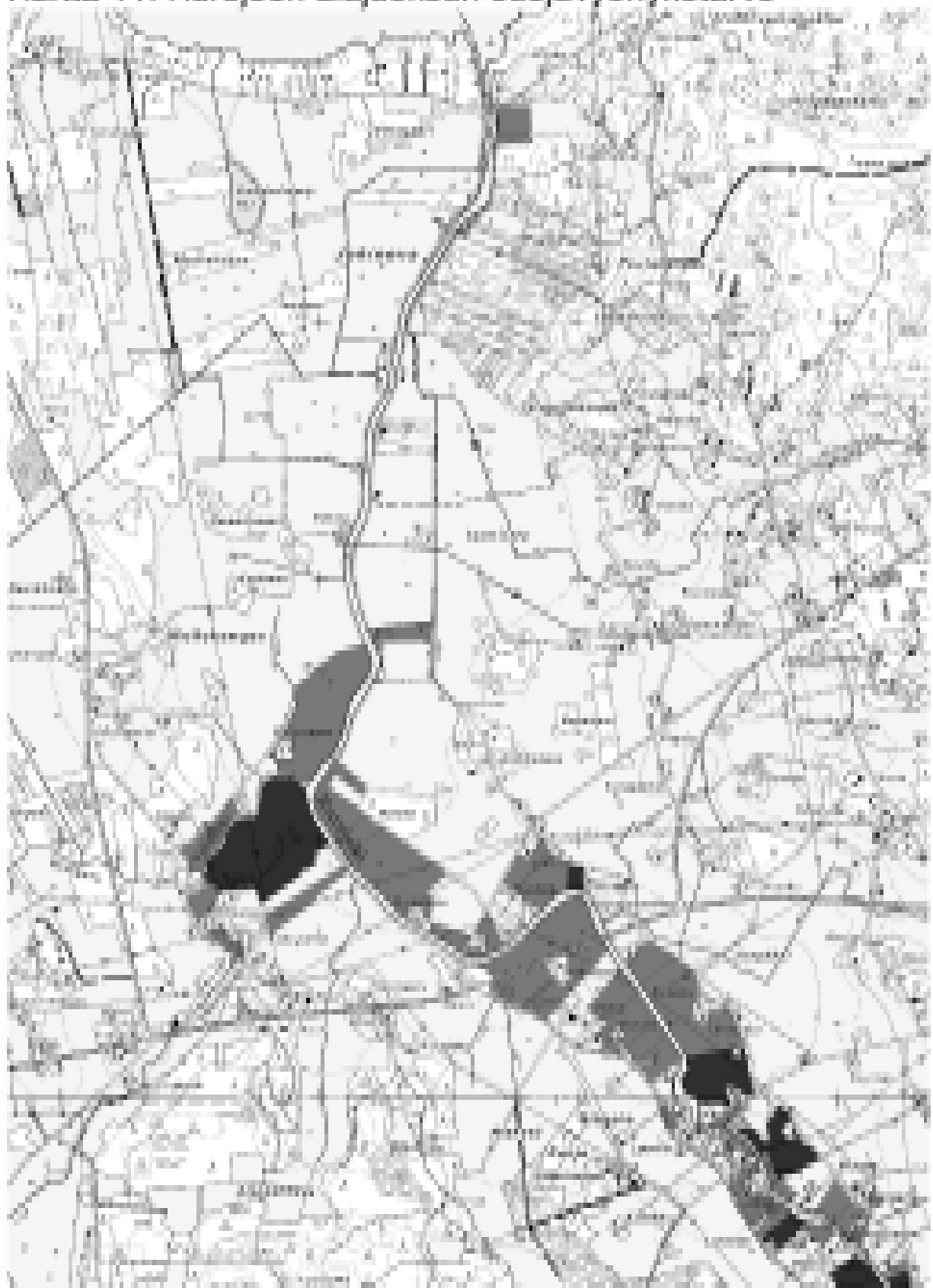
erittäin laadullinen
laadullinen

0 200 400 600 m

Maanmittauslaitos 2011

Kartta 11. Kurejoen alajuoksun suojavaohtetarve

150 m:n suojavaohtetarve on rajoittunut:

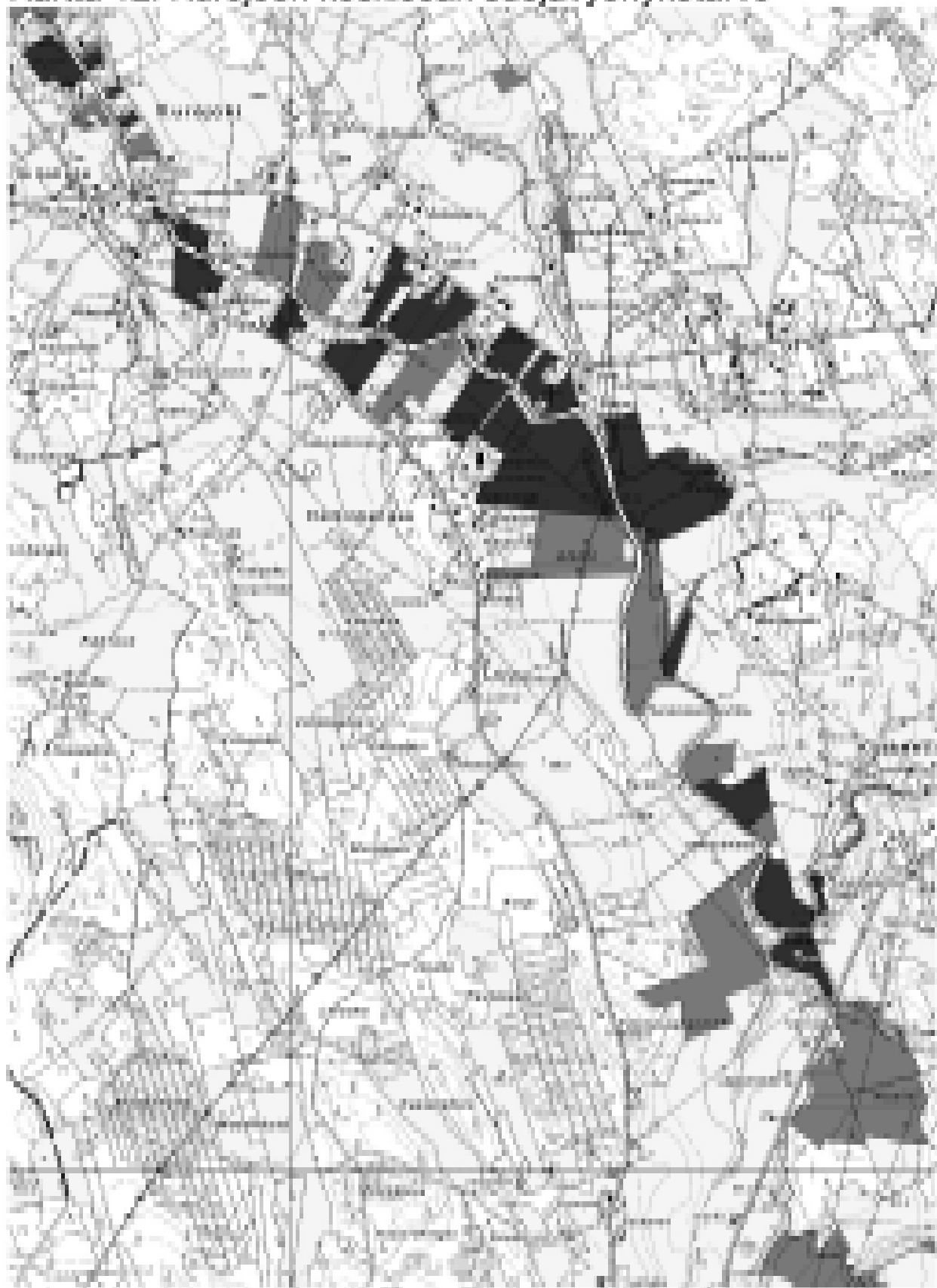
- sisällä suojavaohtetarvella
- suojavaohtetarvella

0 200 400 600 m

Kaavio: Kurejoen alajuoksu (2011)

Kartta 12. Kurejoen keskiosan suojaväyhyketarve

50 m:n suojaväyhyke on polttohiokkia

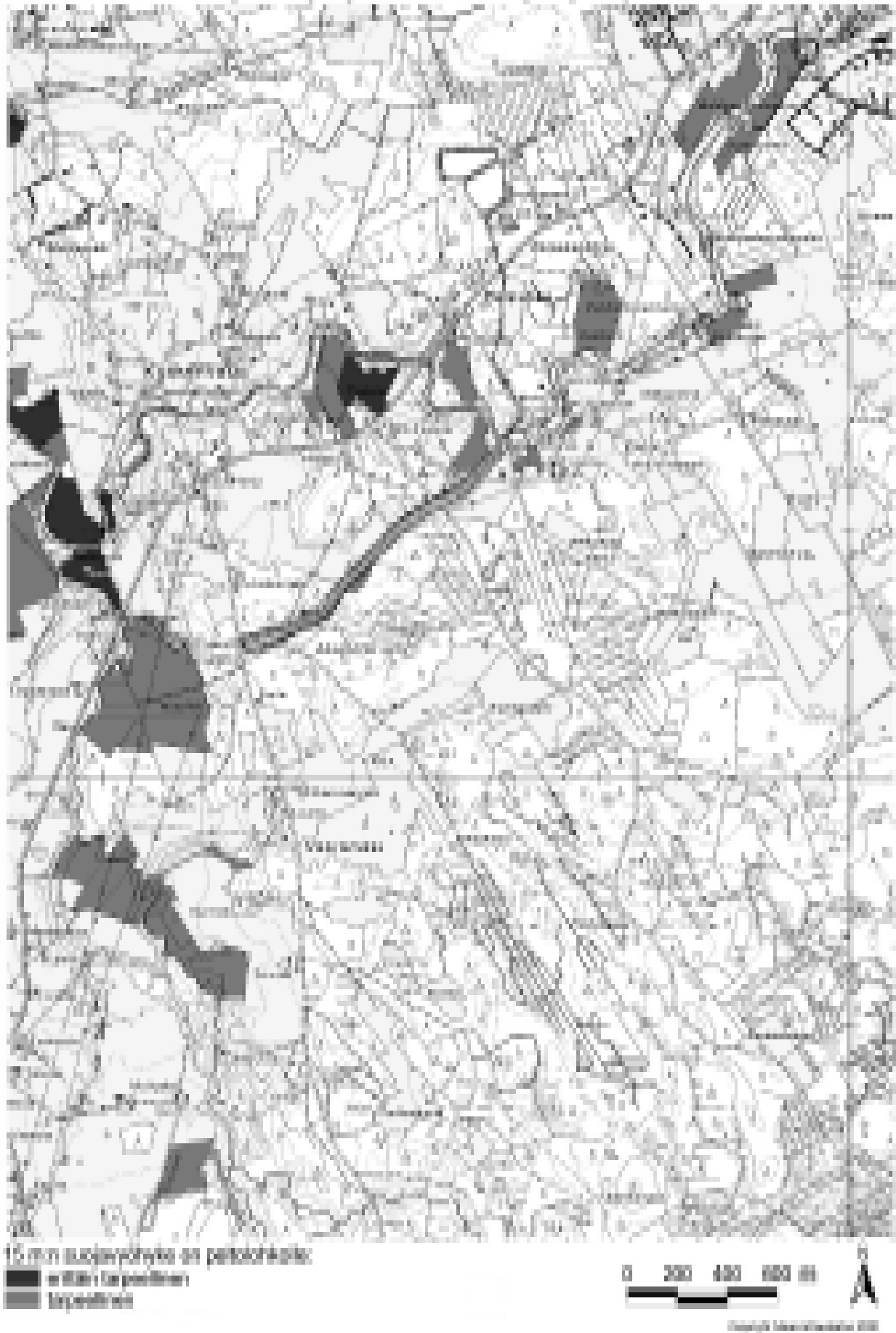
■ erittäin tarpeellinen
■ tarpeellinen

0 200 400 600 m

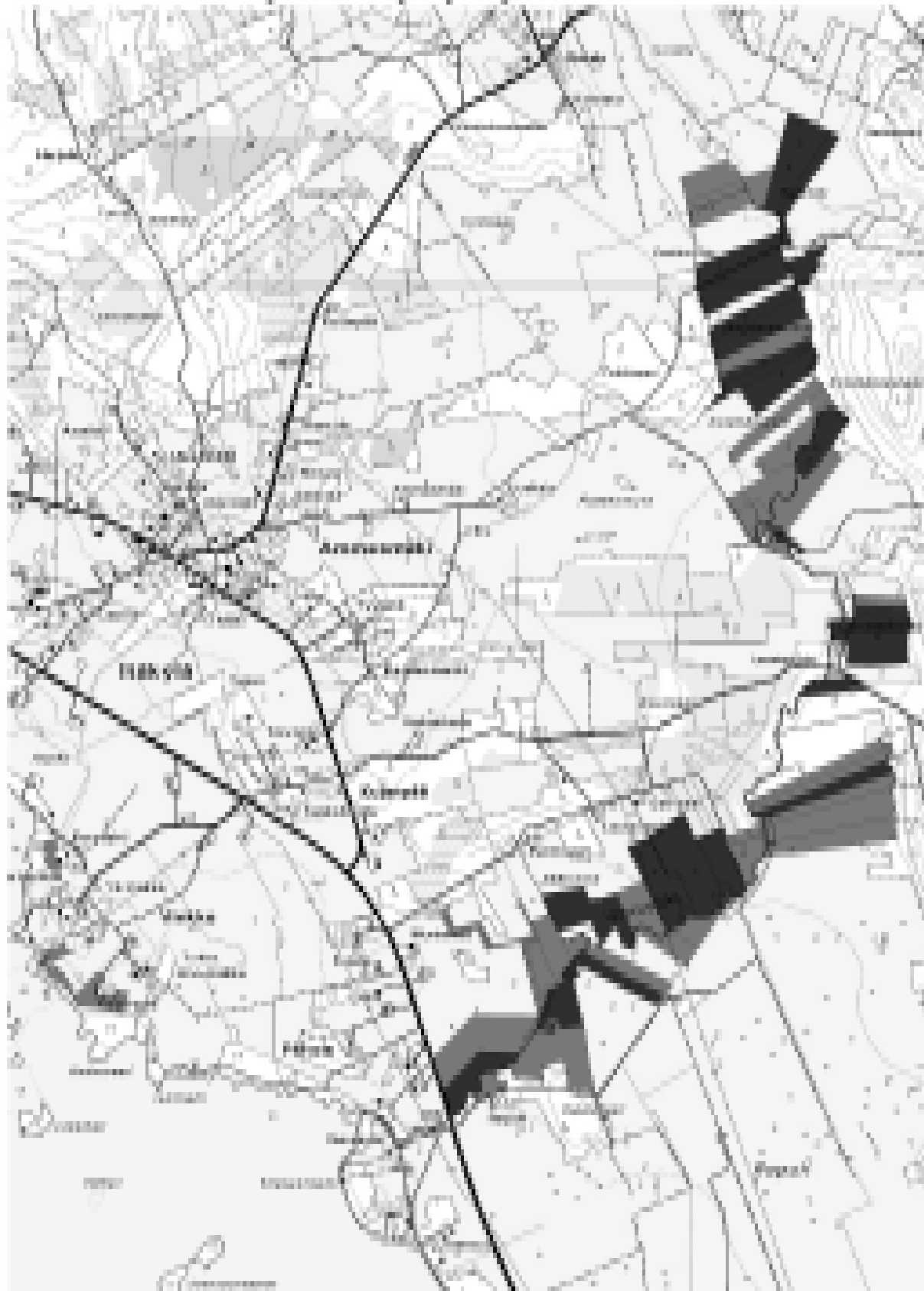

KUUSIKKO SUOJAVÄYHYKESKUS 2018

Kartta 13. Kurejoen yläjuoksun suojavaohtetarve

Kartta 14. Vieresjoen suojavaikyetarve

10 m:n suojavaikyteen on perustettu:

- artilan suoja-alue
- suoja-alue

0 200 400 600 m

Copyright: Mestri Oy 2011

Kartta 15. Peränpuron alueen suojavaiketykatarve

100 m:n suojavaikutusalueen ja 50 m:n suojavaikutusalueen

■ 100 m:n suojavaikutusalue
■ 50 m:n suojavaikutusalue

0 100 200 300 m

© Kartta- ja suunnitelmakeskus 2011

Kartta 16. Savonjoen keskiosan suojavaiketyetarve

Kartta 17. Paaluomanpuron alajuoksun suojausvyöhyketarve

Tilin reitti suojausvyöhykkeen reitti polkukäytölle

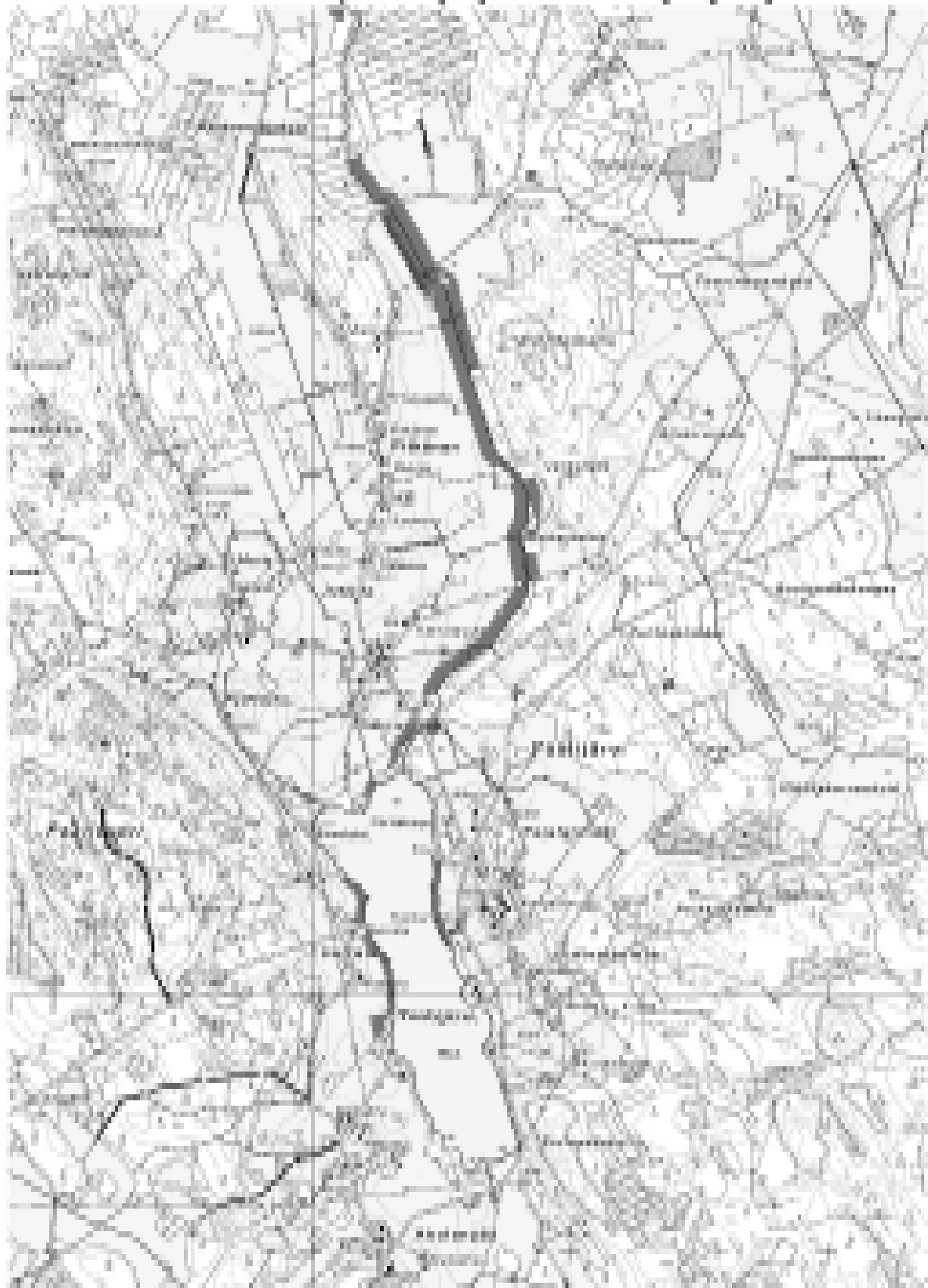
- suojavyöhykkeen reitti
- Paaluomanpuro

0 200 400 600 m

Luottamuksellinen asiakas

Kartta 18. Paaluemanpuron yläjuoksuun suojavaohtyketarve

15 m:n suojavaohtyalue on polttohiokalla

viikkijärjestelmä
 turpea-alue

Maanmittauslaitos 2011

Kartta 19. Savonjoen päähaarojen suojavyöhykedarve

Kartta 20. Kuninkaan- ja Levijoen suojavyöhyketarve (osa 1)

Kartta 21. Kuninkaanjoen suojavyöhyketarve (osa 2)

Kartta 22. Kuninkaanjoen suojavaohyketarve (osa 3)

15 m:n suojavaohtyys on peittänyt:

- miltä laajuukselta
- laajuukselta

0 200 400 600 m

Copyright: Maanmittauslaitos (MML)

Kartta 23. Levijoen suojavaohtokartta (osa 2)

Tämä on suojavaohtokartta (osa 2) -kartta.

- arkkitehtisuudella
- suojavyöhykkeen

0 200 400 600 m

© Suojavyöhykkeen (2018)

Kartta 24. Hietojanpuron suojaväyhyketarve

6. Hätäolosuhteiden ja muiden tilanteiden

Kyymälästä määrittä

Tilanteita, tapahtumia joihin on suositeltavaa osallistua	Kyymälästä määrittä	
	1. v. syyskuu	1.10. syyskuu

7. Pöytäkirjojen ja vuorokäytäntöjen laatiminen

Millä tavalla osallistujat/työntekijät/ohjelmajärjestäjät ja muut osallistujat laativat pöytäkirjat ja vuorokäytännöt?

Kyymälästä määrittä

Pöytäkirjojen/työntekijä/ohjelmajärjestäjät/ohjelmajärjestäjät ja muut osallistujat	Kyymälästä määrittä	
	1. v. syyskuu	1.10. syyskuu

8. Tulonmenetyslaskelma

Tulonmenetyslaskelma (ei 11 vuorokauden aikana)

Kyymälästä määrittä

Tulonmenetyslaskelma (ei 11 vuorokauden aikana)	Kyymälästä määrittä	
	1. v. syyskuu	1.10. syyskuu
Käytännön menetykset (kuluu kassa)		
Tulonmenetys ja kustannukset yhteensä		

9. Muutoksen johtamisprosessit

10. Liitteet

- Keskusteluohjelma
- Onko osallistujien määrä noin 1000 (1) tai 5000
- Onko KY-kokous 1/2000
- Vuorokäytännöt, vuorokäytännöt
- Muut vuorokäytännöt, pöytäkirjat
- Keskusteluohjelma

Suojavyöhykkeen hoitopäiväkirja

Perustiedot:

Omistaja/haltija
Yhteystiedot
Kunta
Tilatunnus
Peruslohkon nro
Suojavyöhykkeen pinta-ala
Pohjavesialueella (on/ei)

Suojavyöhykkeen perustaminen: (täytetään vain 1. vuonna)

Kylvö (pvm, kasvilaji(t), siemenmäärä/ha)
Kylvetty suojaviljaan (kyllä/ei)
Lohkon kasvilaji edellisenä vuonna
Jos oli edellisenä vuonna viherkesantona: viherkesannon perustamisvuosi

Suojavyöhykkeen hoito: (täytetään joka vuosi)

Niitto tehty (pvm)/ei tehty
Niitetty kasvusto: poiskorjuu (pvm)/ei korjattu pois alueelta
Sijoituspaikka
Hyötykäyttö (miten?)
Syy, miksi niittoa tai poiskorjuuta ei tehty
Uusinta- tai paikkauskylvöjä tehty (on/ei), pvm, pinta-ala
Laidunnus; eläinlaji, eläinmäärä, laidunnusaika
Laidunalueen kunto
Puiden ja/tai pensaiden istutus; laji, määrä, sijainti
Muu hoito, jos tehty

Jos suojavyöhykesopimukseen lisätty luontaisen rantavyöhykkeen hoito:

Hoitotoimenpiteet (esim. raivaus, niitto), pvm
Raivaus- tai niittojätteen sijoituspaikka

EHDOTUKSIA SUOJAVYÖHYKEKASVEIKSI

	Tulva- ja kosteat niityt	Niityt, kuivat	Riistapellot
Tervaleppä	X		X
Harmaaleppä		X	X
Pihlaja	X	X	
Rauduskoivu		X	X
Hieskoivu	X	X	X
Kataja		X	X
Kuusi	X		X
Ruokohelpi	X	X	X
Koiranheinä		X	X
Nurmirölli	X	X	X
Nurminata	X	X	X
Punanata	X	X	X
Niittynurmikka		X	X
Timotei		X	X
Englanninraiheinä		X	X
Sinimailanen		X	X
Hunajakukka	X		X
Päivänkakkara	X		

Kuvailulehti

Julkaisija	Länsi-Suomen ympäristökeskus	Julkaisu-aika	Huhtikuu 2001
Tekijä(t)	Anne Polso		
Julkaisun nimi	Suojavyöhykesuunnitelma Lappajärven valuma-alueelle		
Tiivistelmä	<p>Lappajärven valuma-alueen suojavyöhykesuunnitelma on laadittu alueen järvien, jokien ja purojen rantoihin rajoittuville peltolohkoille. Painopistealueille on laadittu tarkempi lohko-kohtainen suunnitelma ja muille alueille yleissuunnitelma. Suojavyöhykesuunnitelma on laadittu Lappajärven Life-projektin toimesta ja suunnittelun käytännön maastotöistä ovat vastanneet inventoijat Emilia Simolin, Susanna Alakarhu sekä Anne Polso. Karttamateriaalin on toimittanut Juha-Matti Markkola.</p> <p>Maatalouden ympäristötuen erityistuki mahdollistaa suojavyöhykkeiden perustamisen. Eri-tyistukisopimus tehdään määrätylle alueelle joko 5- tai 10-vuotiseksi sopimukseksi. Eri-tyistuen hakuaika on vuosittain huhti-toukokuussa. Suojavyöhykesuunnitelman tavoitteena on esitellä peltoalueet, joille suojavyöhykkeen perustaminen olisi ravinteiden huuhtoutumisen estämisen kannalta tärkeää. Suunnitelman tarkoituksena on helpottaa suojavyöhyke- erityistuen hakua ja siten edistää suojavyöhykkeiden perustamista sekä lisätä viljelijöiden ympäristötietoisuutta.</p> <p>Suojavyöhykesuunnitelman toteutuminen alueella riippuu valtion vuosittaisesta määräraha-tilanteesta ja viljelijöiden aktiivisuudesta hakea erityistukea. Peltoviljelystä aiheutuvan kuorituksen vähentämiskeinot vaativat toteutuakseen vielä tiedotusta ja neuvontaa.</p>		
Asiasanat	Suojavyöhyke, suojavyöhykeyleissuunnitelma, lohko-kohtainen suojavyöhykesuunnitelma, erityistuki, peltoviljely		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Alueelliset ympäristöjulkaisut		
Projektihankkeen nimi ja projekti-numero			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus, Lappajärvi Life		
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot			
	ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0902-5	
	Sivuja 54	Kieli Suomi	
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta 30 mk	
Julkaisun myynti/jakaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus PB 262, 65101 Vaasa	puh. (06) 367 5211 fax (06) 367 5251	
Julkaisun kustantaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus, Lappajärvi Life		
Painopaikka ja -aika	Multiprint, Vaasa 2001		

Presentationsblad

Utgivare	Västra Finlands miljöcentral	Datum	April 2001
Författare	Anne Polso		
Publikationens titel	Skyddszonsplan för Lappajärvi tillrinningsområde		
Sammandrag	<p>Skyddszonsplanen för Lappajärvi tillrinningsområde har utarbetats för de åkerskiften som gränsar till sjöarna, åarna, älvarna och bäckarna i området. För de prioriterade områdena har det utarbetats noggrannare skiftesvisa planer och för övriga områden en generalplan. Skyddszonsplanen har utarbetats inom ramen för Lappajärvi Life-projektet och inventerarna Emilia Simolin, Susanna Alakarhu och Anne Polso har ansvarat för planeringens praktiska fältarbete. Juha-Matti Markkola har försett planeringen med kartmaterial.</p> <p>Jordbrukets miljöspecialstöd erbjuder möjligheter till att anlägga skyddszoner. Specialstödsavtalet upprättas för ett visst område och det är antingen 5- eller 10-årigt. Ansökningstiden för specialstödet är varje år i april-maj. Skyddszonsplanens mål är att anvisa de åkerområden på vilka anläggande av en skyddszon är viktigt för att hindra att näringsämnen urlakas. Planens avsikt är att underlätta ansökan om specialstöd för skyddszoner och på så sätt främja anläggandet av skyddszoner samt att öka jordbrukarnas miljömedvetenhet.</p> <p>Genomförandet av skyddszonsplanen beror på statens årliga anslag och jordbrukarnas aktivitet när det gäller att ansöka om specialstöd. Det fordras mera information och rådgivning om de metoder som kan tillämpas för att minska belastningen från åkerodlingen.</p>		
Nyckelord	Skyddszon, skyddszonsplan, skiftesvis skyddszonsplan, specialstöd, åkerodling		
Publikationsserie och nummer	Regionala miljöpublikationer		
Projektets namn och nummer			
Finansiär/uppdragsgivare	Västra Finlands miljöcentral, Lappajärvi Life		
Organisationer i projektgruppen			
	ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0902-5	
	Sidantal 54	Språk Finska	
	Offentlighet och andra villkor Offentlig	Pris 30 mk	
Beställningar/distribution	Västra Finlands miljöcentral PL 262, 65101 Vaasa	tfn (06) 367 5211 fax (06) 367 5251	
Förläggare	Västra Finlands miljöcentral, Lappajärvi Life		
Tryckeri/tryckningsort och -år	Multiprint, Vasa 2001		

Documentation page

Publisher	West Finland Regional Environment Centre	Date April 2001
Author(s)	Anne Polso	
Title of publication	Buffer zone plan for Lake Lappajärvi catchment area	
Abstract	<p>The buffer zone plan for Lake Lappajärvi catchment area has been prepared for the agricultural fields along lakes, rivers and brooks in the area. In prioritized areas a detailed plan has been prepared for each parcel and for other areas a master plan has been drawn up. The buffer zone plan has been prepared by the Lappajärvi Life Project and the practical field work was carried out by Ms Emilia Simolin, Ms Susanna Alakarhu and Ms Anne Polso. Mr Juha-Matti Markkola has provided the maps needed for the planning work.</p> <p>The environmental special aid for agriculture facilitates the establishment of buffer zones. The special aid contract is set up for a certain area and it covers either 5 or 10 years. The time for applications is every year in April-May. The aim of the buffer zone plan is to present the agricultural field areas where the establishment of buffer zones is essential in order to prevent the washout of nutrients. The plan aims to facilitate the application of buffer zone aid and thus promote the establishment of buffer zones as well as increase the environmental awareness among the farmers.</p> <p>The implementation of the buffer zone plan is dependent on the yearly state appropriation and the farmers activity to apply for special aid. More information and counselling is needed in order to implement the methods for reducing loading from fields.</p>	
Keywords	Buffer zone, buffer zone master plan, parcel buffer zone plan, special aid, farming	
Publication series and number	Regional Environment Publications	
Project name and number, if any		
Financier/ commissioner	West Finland Regional Environment Centre Lappajärvi Life	
Project organization		
	ISSN	ISBN
	1238-8610	952-11-0902-5
	No. of pages	Language
	54	Finnish
	Restrictions	Price
	Public	30 mk
For sale at/ distributor	West Finland Regional Environment Centre PB 262, 65101 Vaasa	tel. +358-6-367 5211 fax +358-6-367 5251
Financier of publication	West Finland Regional Environment Centre, Lappajärvi Life	
Printing place and year	Multiprint, Vaasa 2001	

Suojavyöhykesuunnitelma Lappajärven valuma-alueelle

Lappajärvi on viime vuosina kärsinyt sinileväongelmista. Suurin osa järveen kohdistuvasta kuormituksesta on peräisin peltoviljelystä. Suojavyöhykkeitä perustamalla ja lannoitusta tarkentamalla voidaan pelloilta tulevaa kuormitusta ratkaisevasti vähentää.

Lappajärven, Alajärven ja Vimpelin kuntien alueilla kartoitettiin suojavyöhyketarvetta vuosina 1999-2000. Painopistealueille, kuten järvien rantalohkoille, laadittiin lohkokohtainen suojavyöhykesuunnitelma.

Suojavyöhykkeitä koskeva yleissuunnitelma laadittiin lähinnä jokien ja purojen rantalohkoille. Työ toteutettiin Lappajärvi Lifen toimesta. Selvitys osoittaa tärkeimmät alueet, joilla suojavyöhykkeiden perustamisella saadaan ravinnekuormitusta oleellisesti vähennettyä.

Suojavyöhykkeiden perustaminen on viljelijöille vapaaehtoista ja sitä voidaan toteuttaa maatalouden ympäristöohjelman erityistuen turvin. Suhtautuminen suojavyöhykesuunnitteluun oli alueella myönteistä ja alueen viljelijät ovat olleet aktiivisia laatimaan suojavyöhykkeitä koskevia erityistukisopimuksia.

ISBN 952-11-0902-5
ISSN 1238-8610

Myynti: Länsi-Suomen ympäristökeskus
PL 262, 65101 Vaasa, puh. (06) 367 5211, fax (06) 367 5251
Oy Edita Ab, Helsinki, julkaisumyynti, puh. (09) 566 0266, fax (09) 566 0380

LÄNSI-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
VÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

